

VÝROČNÁ SPRÁVA **2016**

Táto snímka vyhrala fotosúťaž Centra pre interkultúrny rozvoj Menšiny na Slovensku v obrazoch. Je dielom schopných detí Jesici a Bertyho z Velkej Idy a ich lokálnej mentorky Veroniky. Konceptiu vytvorili spoločne, fotil Berty a Veronika s Jesicou sú modely.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. NAŠE POSLANIE	9
3. NAŠE PÔSOBNIE	10
4. NAŠA PRIORITA	12
5. NAŠA PRÁCA	14
5.1 PRÁCA S UTEČENCAMI	16
5.1.1 PROJEKT EVAKUAČNÉ TRANZITNÉ CENTRUM	16
5.2 PRÁCA S OBYVATEĽMI RÓMSKÝCH KOMUNIT A KOMUNITNÉ CENTRÁ	20
5.2.1 VZDELÁVANIE	22
5.2.2 BÝVANIE	36
5.2.3 BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKÝCH GETÁCH	38

5.2.4 UČÍME SA UČIŤ SA – POPOLUDŇAJŠIE ŠKOLSKÉ KLUBY	42
5.2.5 MENTORSKÝ PROGRAM - SCHOPNÉ DETI	44
5.2.6 MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM	47
5.2.7 BUDUJEME NÁDEJ – Z CHATRČE DO 3E DOMU	50
5.2.8 BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX	54
5.2.9 PROJEKTY V SPOLUPRÁCI	56
6. PUBLIKÁCIE	60
7. KALENDÁR	64
8. PARTNERI A DONORI	86
9. ĽUDIA V ETP SLOVENSKO	88
10. FINANČNÁ SPRÁVA	90
11. SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA	94

VLADIMÍR IRA
predseda výkonnej rady

SLÁVKA MAČÁKOVÁ
výkonná riaditeľka

„Ľudia sa často nenávidia, pretože sa obávajú druhých ľudí, obávajú sa druhých, pretože ich nepoznajú, nepoznajú ich, pretože spolu nekomunikujú, nekomunikujú spolu, pretože sú oddelení.“

Martin Luther King

Obava, nepoznanie, nedostatočná komunikácia, oddelenosť. Vrelo súhlasíme s Martinom Lutherom Kingom, že toto sú dôvody nenávisť. Veríme, že náš nový projekt **online mentoringu Schopné deti** urobí na Slovensku aspoň malý krôčik, možno neskôr obrovský krok milovými čižmami, k odstráneniu balvanu nenávisť, ktorý ťaží vzťahy medzi ľuďmi, odkedy svet svetom stojí.

Náš online mentoring Schopné deti sa stretol s takým záujmom verejnosti, v aký sme ani nedúfali. Za online mentorov pritiahol skvelých ľudí z rôznych kútov Slovenska i Slovákov zo zahraničia a hneď si vyslúžil veľký mediálny ohlas. To nás ubezpečilo, že **verejnosť súhlasí s našim presvedčením, že vzdelanie je najspoľahlivejšia cesta k integrácii**. Čím skôr vstúpi do života dieťaťa a čím atraktívnejšie formy sa budú uplatňovať, tým väčší osoh prinesie.

Teší nás, že aj náš ďalší, nový, dôležitý a odvážny projekt **Budujeme nádej na Luníku IX**, vyvolal sympatie a dúfame, že otrasie opovrhovaním obyvateľmi tohto nešťastného sídliska. Projekt sme rozbehli v spolupráci s Mestom Košice a Mestskou časťou Luník IX v záujme skvalitnenia života jeho obyvateľov. Naším zámerom je, povedané slovami zamestnanca Útvaru hlavného architekta Mesta Košice, „aby Luník IX bol sídliskom ako ktorékoľvek iné košické sídlisko“. Ako inovatívny nástroj sociálnej práce plánujeme okrem iných intervencií aj svojpomocnú výstavbu **vlastníckeho bývania, ktoré si postaví vlastnými rukami obyvatelia sídliska**.

ZVÄČŠUJEME ĽUĎOM MOŽNOSTI - ZMENŠUJEME MEDZI NIMI ROZDIELY.

To je náš slogan, presnejšie povedané, krédo nášho úsilia. V tomto záujme tvoríme, overujeme a presadzujeme dobré myšlienky do praxe, resp. robíme všetko pre to, aby z našich odskúšaných postupov malo osôh čo najviac ľudí.

Prečo? Jednoducho nie sme spokojní s tým, ako sa u nás na Slovensku rieši problematika segregovaných obyvateľov. Vyvstáva otázka, kto vlastne je spokojný? Nespokojná je majorita i minorita, no problém je aj tak stále na stole. Neľahká cesta. Avšak ľuďom, pre ktorých „to“ robíme, naša práca podstatne uľahčí a skvalitní život – v súčasnosti i budúcnosti. V konečnom dôsledku bude mať vplyv na všetkých ľudí na Slovensku. Preto v našom úsilí nepoľavujeme a ani to nemáme v úmysle.

ETP Slovensko je sociálne laboratórium. Nepretržite:

- sledujeme odborné a vedecké články v „našej“ téme, pohyb v nej a pohotovo reagujeme,
- si všímame najbolestivejšie miesta, analyzujeme a definujeme ich,
- na základe dôkladného poznania skutočnosti vytvárame základy pre nové úspešné intervencie a uplatňujeme nové nástroje sociálnej práce,
- pracujeme na nových projektoch a v ich záujme absolvujeme neraz nekonečné peripetie s úradníkmi, ktorí nepostrehli, že vec horí,
- naše intervencie dôsledne overujeme v praxi.

A keď sa projekty ukážu ako prínosné a udržateľné – čo spravidla tak je, lebo sa nepúšťame do bezduchých programov bez budúcnosti – znovu nastupuje kolotoč s úradníkmi, len zvyčajne už vyššej úrovne a nie zriedka odtrhnutých od reálneho života, s cieľom, aby sa naša dobrá prax rozšírila pokiaľ možno do všetkých vylúčených komunit.

ÚVOD

V roku 2016 sme prostredníctvom kontrolovaného experimentu overovali efektívnosť sociálnej inovácie v spolupráci s medzinárodne uznávanou **Univerzitou Karlovou v Prahe**. Potvrdilo sa, že naše popoludňajšie školské kluby Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania a Krížom-krážom majú významný vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony žiakov. Bude to stačiť, aby sa „naša“ metóda využívala na všetkých školách na Slovensku, ktoré navštevujú deti z vylúčeného prostredia?

Nadálej

- sme vo svojej práci uplatňovali **individuálny a komplexný prístup** ku klientom,
- **sme rástli do hĺbky**
- sme **inovovali** - nielen v rámci nových projektov, ale aj v takých projektoch, ktoré sú už zabehané.

Dôkazom je napríklad integrované tematické vyučovanie v **našom Evakuačnom tranzitnom centre v Humennom či premyslená a intenzívna práca s rodičmi v našich komunitných centrách**.

Teší nás, že mnohé **naše inovatívne intervencie našli svoje miesto v aktualizovaných akčných plánoch Stratégie vlády SR pre integráciu Rómov do roku 2020**, ktoré začiatkom roka 2017 schválila Vláda SR. Tieto inovatívne postupy sa budú môcť vďaka finančným prostriedkom zo štátneho rozpočtu a eurofondov uplatňovať v ďalších segregovaných lokalitách na celom Slovensku. Patria k nim spomínaný mentorský program, finančné vzdelávanie, svojpomocná vlastnícka výstavba.

Veríme, že jedného dňa bude integrálnou súčasťou akčných plánov Stratégie vlády SR pre integráciu Rómov alebo možno Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania (Učiace sa Slovensko) aj **premyslené, štruktúrované, prítlačivé a najmä kontrolované vzdelávanie detí z rómskych osád**, ktoré

im poskytne celodenné vzdelávacie i doplnkové aktivity, vrátane stravy. Iba vtedy, ak tieto deti spoznajú aj život mimo osady a dostanú sa na dosiaľ neznáme miesta, ako je knižnica, divadlo a kino, rozvinú sa ich sociálne kontakty s okolitým svetom. To, čo je pre deti z majority úplne prirodzené, je pre deti z osád výnimočné - ich prirodzená zvedavosť tak dostane krídla, prehĺbi sa túžba učiť sa, čo povedie k poznaniu nových skutočností. **Na základe našich doterajších skúseností odporúčame, aby sa pri takto organizovanom vzdelávaní využívala v práci s deťmi predškolského veku Montessori pedagogika a v práci s deťmi školského veku Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie.**

Približne dvadsať percent z celkového počtu všetkých žiakov základných škôl sú deti, ktoré pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia. **Ktorá vysoká škola pedagogického zamerania na Slovensku pripravuje učiteľov na výchovu a vzdelávanie týchto detí?**

Naše pôsobenie sme rozšírili aj o doplnkové vzdelávanie pedagogických pracovníkov o skutočnostiach, postupoch a metódach, ktorých poznanie a uplatňovanie v pedagogickej praxi prináša školský úspech detí a spokojnosť učiteľom.

Vysoko si vážime a zaväzuje nás, že si potrebu dlhodobej komplexnej sociálnej práce v chudobných rómskych komunitách uvedomuje čoraz viac ľudí na Slovensku. Aj v tomto roku sa nám ušli viaceré povzbudzujúce slová uznania, no nielen slová, ale tiež konkrétna podpora, aby sme mohli ešte lepšie pracovať. Nedá nám nepochváliť sa, že sme získali nového domáceho, súkromného a štedrého firemného sponzora.

Spoločnosť Hollen i všetkých tých, ktorí nám akoukoľvek formou pomáhali, ubezpečujeme, že ich investície sa budeme snažiť zúročiť a dať im hodnotný rozmer.

2. NAŠE POSLANIE

Podpora regionálneho rozvoja, ochrana životného prostredia a pomoc v rozvoji sociálneho, ekonomického, vzdelávacieho a kultúrneho potenciálu jednotlivcov, organizácií a komunít s dôrazom na znevýhodnené regióny, spoločensky znevýhodnené skupiny a etnické menšiny.

ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj je nezisková organizácia, ktorá pôsobí na Slovensku od roku 1992. V ostatných sedemnástich rokoch pracujeme so znevýhodnenými skupinami obyvateľov, najmä zo segregovaných rómskych komunít, ako aj utečencami pod ochranou UNHCR.

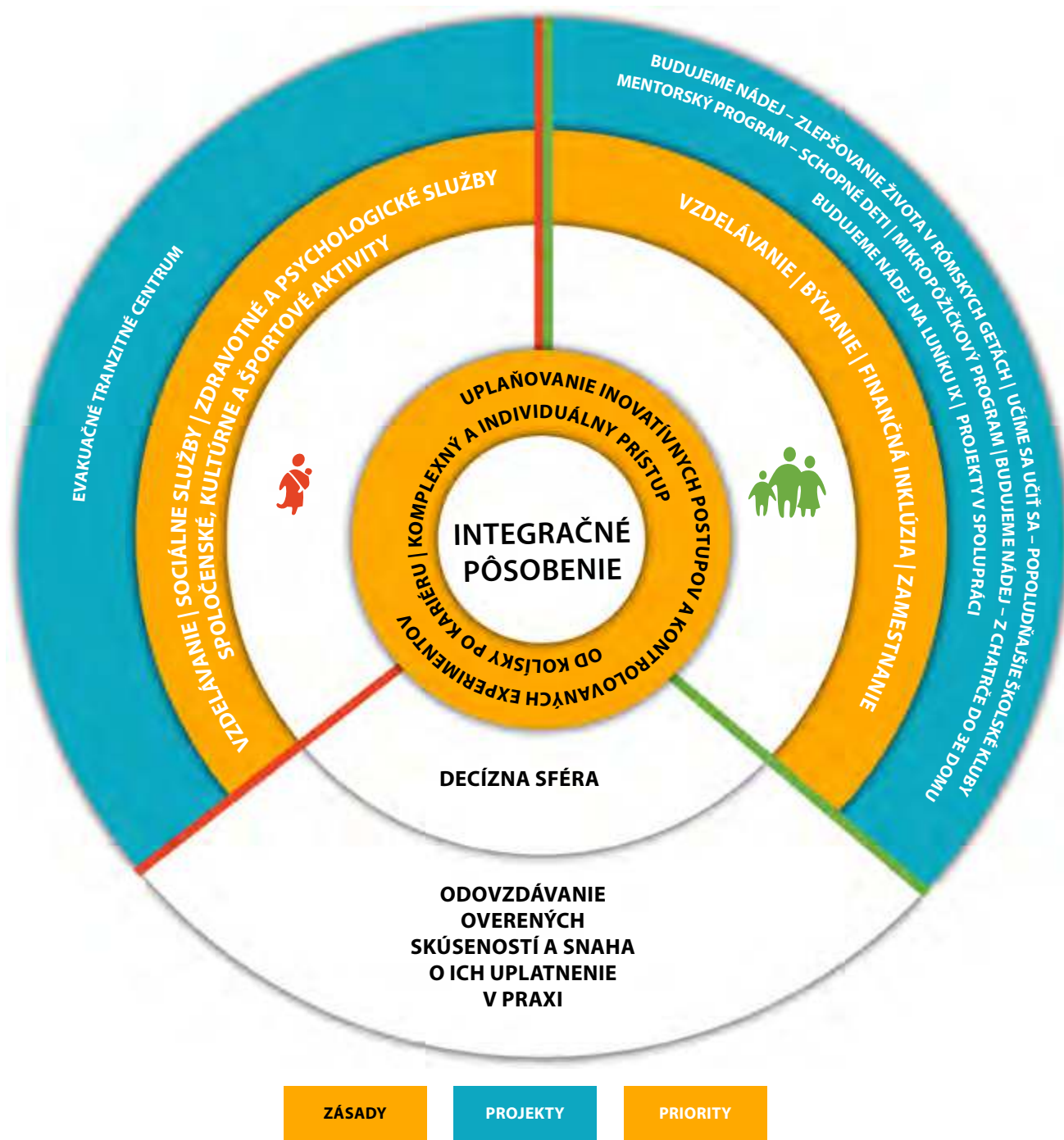
3. NAŠE PÔSOBNIE

- I** ndividuálne
- N** ovátorské
- K** omplexné
- L** ajtmotív: od kolísky po kariéru
- Ú** stretové voči potrebám klientov
- Z** acielené na obyvateľov vylúčených rómskych komunít a utečencov pod ochranou UNHCR
- I** niciujeme spoluprácu so samosprávami, školami, cirkvami, podnikmi
- A** pelujeme na štátnu sféru, aby naše overené skúsenosti preniesla do širokej praxe

Naším klientom poskytujeme komplexné integrované sociálne služby v oblasti vzdelávania, bývania, zdravia, zamestnania a finančnej inklúzie.

4. NAŠA PRIORITA

- V** zdelávame všetky vekové kategórie.
- Z** ačíname pracovať s deťmi od troch rokov.
- D** opíňame znalostný deficit z pohľadu západnej kultúry v prostredí utečencov.
- E** dukáciu zameriavame predovšetkým na vyrovnanie vzdelanostnej úrovne detí z marginalizovaných rómskych komunít, resp. jej priblíženie sa úrovni detí z majority (v záujme rovnakého prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu) a vzdelávanie rodičov.
- L** obujeme za rozšírenie našich inovatívnych a overených postupov.
- Á** no, dá sa to.
- V** ýskumníci z Karlovej univerzity pri kontrolovanom experimente potvrdili, že naše školské kluby majú významný vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony žiakov.
- A** k nie si pripravený všímať si silné stránky svojich žiakov, nedotýkaj sa ich slabých stránok, touto myšlienkou profesora Reuvena Feuersteina sa riadime.
- N** aše Nové horizonty pomáhajú žiakom a študentom navrhnuť si svoju vlastnú cestu životom.
- I** gnorovaním zákonov generačnej chudoby sa nedostaneme ďalej.
- E** xistujúci Mentorský program od roku 2009 aktivizoval viac ako dvesto detí.

Vzdelávanie považujeme za najspoľahlivejšiu cestu k integrácii, ktorá nie je iba vecou jednej strany, ale oboch – minority i majority.

5.1 PRÁCA S UTEČENCAMI

Od roku 2009 sa venujeme utečencom pod ochranou UNHCR.

PROJEKT EVAKUAČNÉ TRANZITNÉ CENTRUM

Evakuačné tranzitné centrum v Humennom (ETC) **vzniklo na základe tripartitnej dohody** medzi UNHCR, Vládou Slovenskej republiky a IOM z júla 2009,

ktorá bola v ďalších rokoch predĺžená.

ETC je jedným z dvoch evakuačných zariadení v strednej Európe (ďalšie je v Rumunsku, v Temešváre). Má kapacitu **250 miest**. Poskytuje **dočasné umiestnenie** osobám, ktorým bol priznaný štatút utečenca pod ochranou UNHCR a ktoré treba naliehavo evakuovať z krajiny, kde vyhľadali útočisko prvýkrát - či už z dôvodu rizika vrátenia do krajiny pôvodu, kde by čelili prenasledovaniu alebo život ohrozujúcim, nestabilným a neľudským podmienkam.

Utečenci zostávajú v bezpečnom a stabilnom prostredí ETC v Humennom dovtedy, kým UNHCR zariadi proces ich konečného presídlenia do tretej krajiny. Kým krajina budúceho presídlenia uskutočňuje pohovory s kandidátmi na presídlenie, v ETC absolvujú lekárske vyšetrenia, vzdelávajú sa a zmysluplne trávajú voľný čas.

ZÁMER

Prispieť k integrácii utečencov pod ochranou UNHCR, pripraviť ich na úspešný život v budúcich domovských krajinách.

CIEĽ

Úlohou ETP, ako partnera UNHCR, je poskytovať utečencom sociálnu a zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie v priestoroch Záchytného tábora v Humennom.

VÝSLEDKY

Od začiatku pôsobenia ETC našlo v ňom dočasný domov vyše 1000 utečencov.

V roku 2016 sme poskytli komplexné služby 241 klientom: 209 Somálcov z Eritrey a Jemenu, 26 Sudáncom, 2 Etiópankám a po jednom utečencom z Líbie, Eritrey, Etiópie a Konga, ktorí prišli z Libanonu. Do tretej krajiny bolo v roku 2016 presídlených 196 klientov.

Počet utečencov na začiatku roka 2016	Prišli v roku 2016	Presídlení v roku 2016
85	156	196
68 Somálcov z Eritrey	95 Somálcov z Eritrey	
15 Sudáncov	46 Somálcov z Jemenu	
2 Etiópčanky z Libanonu	11 Sudáncov	
	1 Lýbijčan	
	1 Eritrejčan	
	1 Etiópčan	
	1 Konžan z Libanonu	

Pri práci s klientmi sme sa – rovnako ako v predošlých rokoch – orientovali predovšetkým na tieto oblasti:

**VZDELÁVANIE
SOCIÁLNE SLUŽBY
ZDRAVOTNÉ A PSYCHOLOGICKÉ SLUŽBY
SPOLOČENSKÉ, KULTÚRNE A ŠPORTOVÉ
AKTIVITY**

Vzdelávanie beží od pondelka do piatka prostredníctvom rôznych aktivít a programov pre klientov všetkých vekových kategórií:

- predškolský klub pre deti od troch do šiestich rokov,
- školská výučba detí od siedmich do šestnástich rokov,
- kurzy anglického jazyka pre dospelých v troch skupinách, podľa stupňa pokročilosti,

PRÁCA S UTEČENCAMI

- kurzy počítačovej gramotnosti pre deti aj dospelých,
- kurzy kultúrnej orientácie, zamerané na získavanie poznatkov o krajine presídlenia, vrátane histórie alebo zemepisu, vedy a umenia,
- kurzy rozvoja osobnosti.

Vo vyučovacom procese považujeme za kľúčové ľudský prístup a nadobúdanie nových skúseností. Utečenci často prichádzajú z prostredia chudobného na oba tieto faktory, a preto žiakom našich školských klubov, ktorí sú vo veku od 7 do 18 rokov, pomáhame vytvárať a rozvíjať vnútornú motiváciu k poznávaniu a učeniu sa.

V roku 2015 sme zaviedli a aj v roku 2016 praktizovali integrované tematické vyučovanie žiakov školského veku. Toto vzdelávanie vychádza z najnovších výskumov ľudského mozgu, je to celý vyučovací komplex a označuje sa aj ako vysoko efektívne učenie. Vyučujú sa v ňom tematické celky, v ktorých sa navzájom prelínajú rôzne učebné predmety, teda nie sú oddelené, ako v bežnej škole. Naše témy sú Vietor, Voda, Sny, Oheň, Svetlo, Cestovanie, Amerika, Móda a úplne na začiatku téma Ja. Samozrejme, všetko v anglickom jazyku. Tento spôsob vyučovania považujú žiaci za veľmi atraktívny, pretože aj sami spoluvytvárajú obsah vyučovacích hodín, nadobúdajú väčšiu chuť učiť sa, čo je prvý krok k ich lepšej životnej perspektíve.

Oblúbené boli aj **spoločenské aktivity**:

- tvorivé dielne – ručné práce, gastronómia a iné,
- exkurzie a voľnočasové aktivity – prehliadky zaujímavých miest najmä na východnom Slovensku, návštevy kultúrnych, spoločenských a športových podujatí,
- komunitný život a osobné rozhovory.

V rámci **zdravotnej starostlivosti** klienti mohli priamo v ETC využívať pomoc

- praktického lekára i pediatra,

- zdravotnej sestry i zdravotného brata,
- návštevu špecializovaných ambulancií a hospitalizáciu, ktoré sme v prípade potreby sprostredkovali.

Sociálnu starostlivosť a pomoc sme uplatňovali najmä pri každodenných, bežných aktivitách s klientmi, pričom

- často najviac ovplyvnila klientov neformálna, neplánovaná komunikácia, zameraná na ich osobné problémy,
- každý klient / každá rodina mala „svojho“ sociálneho pracovníka alebo sociálnu pracovníčku, pričom sa vytvoril empatický vzťah uznania a prijatia klienta, dôvery až takmer priateľstva.

Psychologická pomoc

- slúžila pri prekonávaní traumy z minulých tragických udalostí i z obáv o budúcnosť,

- pomáhala prispôbiť sa a začleniť v nových situáciách.

Psychologicky pracovali s klientmi individuálne aj skupinovo.

Bez pomoci **tlmočníkov**, ktorí boli na pracovisku k dispozícii celý deň, by naše aktivity neboli mysliteľné.

Práca s rodinami aj jednotlivcami je **zameraná na rozvíjanie kognitívnych a jazykových schopností všetkých klientov všetkých vekových kategórií.**

Osobitnú starostlivosť sme poskytovali zraniteľným klientom, najmä starším ľuďom a deťom.

Dbali sme o to, aby ženy aj muži mali rovnocennú účasť na rozhodovaní o živote a aktivitách v ETC, aby boli rovnomerne zastúpení pri bežných každodenných činnostiach.

Sociálni pracovníci, zdravotníci, psychologičky, učiteľia a tlmočníci pracovali spoločne ako tím a pomáhali identifikovať individuálne potreby klientov, načúvali ich potrebám, snažili sa pochopiť ich situáciu „očami klienta“, pomáhali im osobnostne rásť, rozvíjať sa a vzdelávať a čo najlepšie využiť čas v ETC pre perspektívnu budúcnosť.

Pri práci s klientmi sme dôsledne zohľadňovali ich **individuálne potreby a špecifiká**. Osobné vzťahy, láskavá a priateľská atmosféra boli základom spokojnosti klientov v ich neľahkej situácii. Spoločne sme trávili rôzne sviatky, typické pre ich i tunajšiu kultúrnu tradíciu.

5.2 PRÁCA S OBYVATEĽMI RÓMSKÝCH KOMUNÍT

Od roku 2001 pracujeme so znevýhodnenými skupinami obyvateľov, najmä zo segregovaných rómskych komunít.

V troch komunitách sme pôsobili **komplexne**. Sú v obciach:

- **Rankovce**
- **Stará Ľubovňa-Podsadek**
- **Velká Ida**

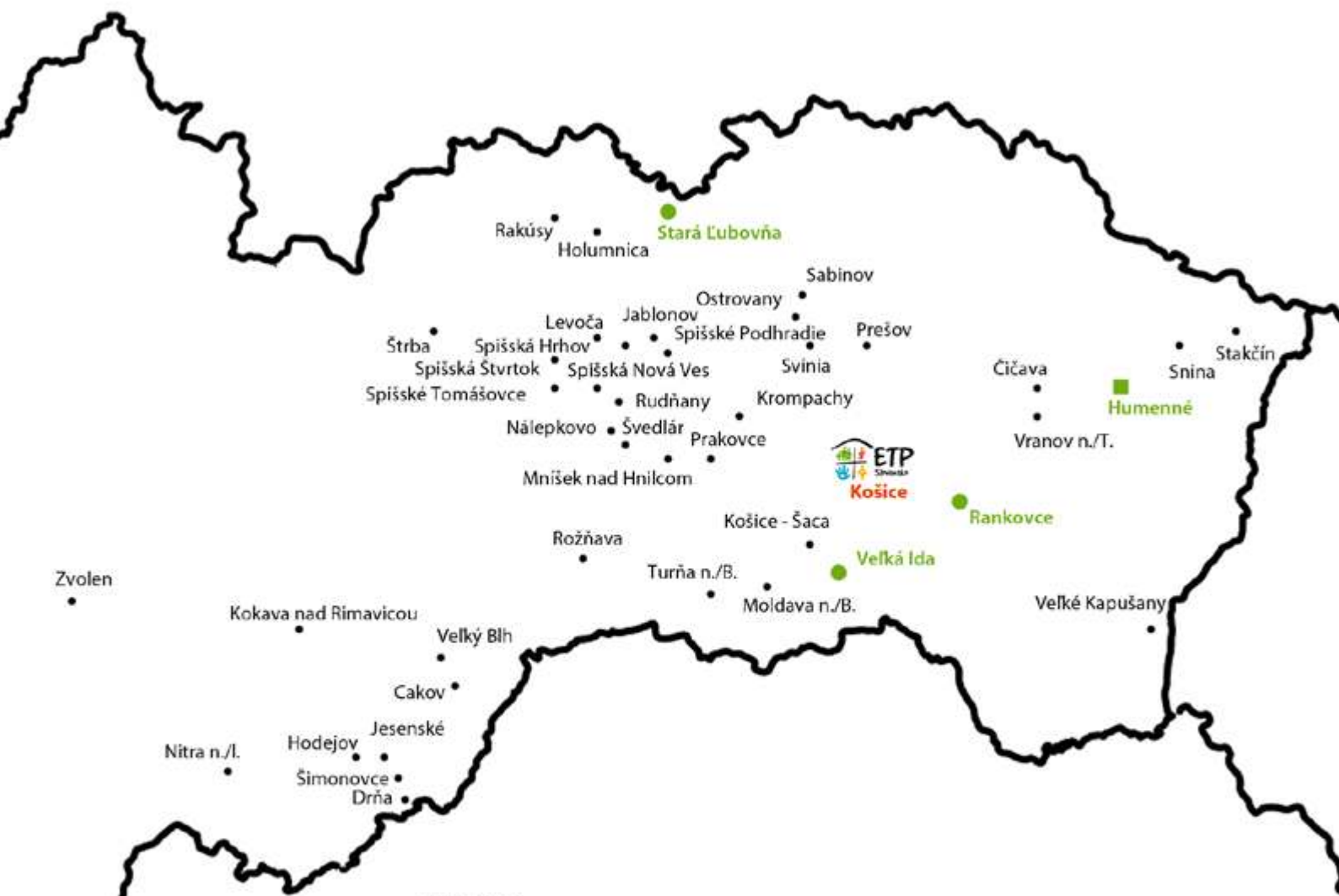
V roku 2016 pribudol **Luník IX** v Košiciach, kde sme pripravovali aktivity pre komplexné a dlhodobé pôsobenie.

Celkovo sme v roku 2016 pôsobili **v osemnástich komunitách na území Košického, Prešovského a Banšobystrického samosprávneho kraja**.

Aj v roku 2016 sme sa **s ohľadom na potreby našich klientov a na základe našich skúseností** orientovali najmä na tieto oblasti:

VZDELÁVANIE
BÝVANIE
FINANČNÁ INKLÚZIA
ZAMESTNANIE

Tieto naše priority sa premietli do realizácie **šiestich vlastných projektov** a ďalších v spolupráci s inými organizáciami, školami a obcami, mestskou časťou a mestami, ako aj komplexnej práce **v komunitných centrách**.

LEGENDA

- Komunitné centrá, ktoré pôsobili celý rok v rámci ETP
- Evakuačné tranzitné centrum
- Miesta predošlého pôsobenia ETP

5.2.1 VZDELÁVANIE

určené deťom, mládeži a ich rodičom, sme realizovali v komunitných centrách. Jeho súčasťou boli:

- Predškolská príprava
- Zdravotná osveta
- Finančné vzdelávanie
- Nové horizonty – osobnostný rozvoj
- Mentorský program
- Nízkoprahové aktivity
- Mimoškolské krúžkové činnosti (počítačové, čitateľské, hudobné, dramatické, pohybové, kreatívne, remeselná dielňa a fotografické)
- Doučovanie a príprava na vyučovanie

V priebehu roka sme spojili Zdravotnú osvetu, Finančné vzdelávanie a Nové horizonty do jedného uceleného celku so spoločným názvom Nové horizonty, podľa ktorých od začiatku nového školského roku 2016/2017 aj postupujeme. Viedla nás k tomu snaha dať pri výbere tém väčšiu voľnosť vedúcim komunitných centier, ktorí dobre poznajú svoje detské kolektívy, sledujú, ako sa vyvíjajú a dospievajú, v dôsledku čoho sa menia ich záujmy. To, samozrejme, položilo vyššie nároky na kreativitu vedúcich komunitných centier, ich schopnosť integrovať, aplikovať a využívať všetky naše osvedčené metodické materiály a s ich pomocou ponúknuť deťom prítiažlivé vzdelávacie programy, obohatené o všetko pozitívne, čo poskytujú Nové horizonty a tiež o aktualizčné momenty v tej-ktorej skupine detí a mladých ľudí.

**VO VZDELÁVANÍ IDEME VIAC DO HLŔBKÝ
A STALO SA ZÁŽITKOVÝM.**

Dezinformácia, ktorú zrejme nechtiac rozšíril chlapec z našej skupiny Nových horizontov, mi vnukla myšlienku zahrnúť sa na súdne pojednávanie. Mali sme konkrétneho obžalovaného so žalovaným skutkom, advokáta,

sudcu, prísediacich, svedkov. Na všetky súdne persóny sme si vystačili s deťmi zo skupiny a ostatné deti sledovali pojednávanie ako verejnosť na súde. Postupovali sme tak, ako sa to robí naozaj, čo deťom nebolo celkom cudzie, pretože mnohé z nich obľubujú televíznu Súdnú sieň. Ale na skutočnom súde ešte neboli, preto to bol pre ne veľký zážitok. Samozrejme, mnohému sa aj naučili. Vinník neobišiel bez trestu – za mesiac sa musel naučiť násobilku, proti čomu sa ani neodvolal... (Mária Miščiková, vedúca komunitného centra v Rankovciach)

Jedného dňa mi staršie dievčatá – chlapcov nemáme - v skupine Nových horizontov povedali, že by ma rady videli v sukni a lodičkách, ako dámu a s rozpustenými vlasmi. Dobré, najbližšie prídeme všetky ako dámy, nie iba ja, ale aj vy, povedala som im. Našou témou sa stalo nielen obliekanie, ale aj slušné správanie, vystupovanie, hygiena, spôsob vyjadrovania sa, oslovovania, zdravenia, jedenia, sedenia, čiže všetko, čo má viesť mladé dievča, ak chce pôsobiť ako dáma. Na tejto dvojhodinovke sme sa pobavili, ale aj poučili o veciach dôležitých pre život. Žiadna z nás neľutovala, že sme sa vyčesali a v igelitke si doniesli pekné šaty a lodičky... (Lucia Lučaiová, vedúca ko-

munitného centra vo Velkej Ide)

V Nových horizontoch máme len chlapcov a všetkých nadovšetko zaujíma šport. Rozhodli sme sa, že vzdelávanie skĺbime s týmto ich záujmom. Vyberieme sa zahrať si futbal, v zime hokej, a každú možnú situáciu, ktorá počas hry nastane, využívame, aby sme ju rozobrali aj zo vzdelávacieho či etického hľadiska. Pôsobí to prirodzene, chlapcom sa to páči a ani si neuvedomujú, že sa učia. Učia sa aj vtedy, keď sa spoločne pozeráme na zaujímavý film a potom ho rozoberáme – kde ktorá postava urobila chybu, ako inak sa mohla či mala zachovať, prečo tak neurobila, aké dôsledky mohlo mať jej inakšie správanie...

(Lukáš Bužo, asistent komunitného centra v Podsadku)

Mám skupinu mládeže od 14 do 19 rokov. Keby mali len sedieť a rozprávať, nevydržali by pri tom. Všetci sú členovia rómskej folklórnej skupiny. Teda tancujeme, spievame, cvičíme a rozširujeme si repertoár a popri tom využívame momenty, keď je vhodné sa pri niektorých myšlienkach pozastaviť, pohovoriť o nich, vypočuť si rôzne názory. Využívame aj situáciu, keď sa chystáme na vystúpenie.

Pritom sa učíme plánovať – časovo i finančne, zamýšľame sa nad pravdepodobným publikom, uvažujeme, ako nás prijme, ako by nás prijalo iné obecnstvo, ako prijímame iných my a prečo... Tanečné a spevácke skúšky sú už samy osebe školou pracovitosti a trpezlivosti.

(Veronika Borzová, asistentka komunitného centra Velká Ida)

Od septembra sme **nielen zreorganizovali Nové horizonty**, ale vytvorili sme aj **novú vzdelávaciu skupinu Schopné deti**. Jej členmi sú deti, ktoré boli v našom letnom tábore **Letná akadémia bez predsudkov**¹, pravidelne a dlhodobo navštevujú aktivity komunitného centra a s veľkou snahou na sebe pracujú. Vzdelávací program je tu viac-menej variabilný a zameriava sa predovšetkým na doučovanie a čo najlepšie plnenie školských domácich úloh. Program dopĺňajú vedúci komunitných centier podľa záujmov a potrieb detí a, samozrejme, zohľadňujú aj ich návrhy a inovatívne idey.

V tomto roku sme nakúpili aj novú techniku - interaktívne tabule a tablety, pričom vedúcich komunitných centier povzbudzujeme, aby čo najviac v práci využívali informačné technológie.

Vzdelávaniu predškolákov sa venujeme od roku 2009. V roku 2014 sme znížili vekovú hranicu detí na tri roky. V roku 2016 navštevovalo predškolské vzdelávanie **118** detí v troch komunitných centrách, pričom sme uplatňovali prvky Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania (FIE), Modelu pojmového vzdelávania Grunnlaget a Montessori pedagogiky.

Frekvencia	3 až 4-ročné deti	5 až 6-ročné deti
4 x v týždni	2 hodiny	2 hodiny

S rodičmi detí predškolského veku sme sa stretávali v každom komunitnom centre raz mesačne, hovorili

¹ Bližšie v tejto správe na str 32.

VZDELÁVANIE

sme s nimi o výsledkoch ich detí, potrebe venovať sa im, radili sme im, ako na to, zapájali sme ich do spoločných aktivít s deťmi a deti im zvyčajne aj predviedli, čo nové sa naučili.

Zdravotná osвета bola určená deťom od 10 do 14 rokov. Na vzdelávacích stretnutiach sa zúčastňovalo pravidelne **68 detí** v troch komunitných centrách.

Klienti často sami navrhovali aktuálne témy, avšak súčasne sme pracovali podľa vlastnej, osvedčenej príručky, tematicky zameranej na:

- Naše zdravie – správna životospráva, hygiena a prevencia
- Priateľstvo, láska, vývin partnerského vzťahu
- Sebapoznanie – fyzické a psychické zmeny v období dospievania
- Menštruácia u dospievajúcich dievčat
- Ženské a mužské pohlavné orgány
- Sexuálna výchova, plánovanie rodičovstva, tehotenstvo
- Antikoncepcia a riziká predčasného tehotenstva
- Pohlavné prenosné ochorenia
- Závislosti – alkohol a iné drogy

Frekvencia	Rozsah
raz v týždni	2 hodiny

Finančné vzdelávanie bolo určené deťom od 10 do 14 rokov a pravidelne sa na ňom zúčastňovalo **85 detí** v troch komunitných centrách.

Zahrňalo témy:

- Plánovanie budúcnosti
- Funkcia peňazí
- Finančné inštitúcie a ich služby
- Práca a hlavné zdroje príjmu
- Osobný a rodinný rozpočet a jeho plánovanie
- Príjmy a výdavky, núdzový fond

- Sporenie
- Úvery, pôžičky a splátky

Frekvencia	Rozsah
raz v týždni	2 hodiny

Jedinečné zážitkové vzdelávanie **Nové horizonty**, na ktoré sme v ETP vypracovali vlastnú metodiku, uplatňujeme od roku 2013. V roku 2016 sa na ňom zúčastňovalo v troch komunitných centrách **162 detí** od 10 do 19 rokov.

Metodika Nových horizontov vychádza:

- z Ezopových bájak
- z tvorby súčasného autora Richarda St. Johna „Eight to be Great“
- z viacročných skúseností výchovno-vzdelávacích pracovníkov komunitných centier a mentorov.

Vzdelávanie Nové horizonty je rozdelené do ôsmich modulov, z ktorých každý stojí na troch základných pilieroch:

- ponaučenie z Ezopovej bájky,
- diskusia o jednej z ôsmich charakteristík úspešných ľudí,
- rozvíjanie životných zručností a osobnostných charakteristík účastníkov

a nadväzuje na kľúčové charakteristiky úspešných lídrov súčasného sveta (podľa Richarda St. Johna), ktorými sú:

- nadšenie
- tvrdá práca
- sústredenosť
- vytrvalosť
- vynaliezavosť
- sebazdokonaľovanie
- služba ľuďom
- húževnatosť

Nové horizonty

- rozširujú vedomosti a menia postoje zábavnou a hravou formou
- pomáhajú žiakom a študentom navrhnuť si svoju vlastnú cestu životom
- prinášajú do učenia rovnocenný vzťah medzi školiteľom a účastníkom
- presvedčia mladých ľudí, že učenie je celoživotný proces
- sústreďujú sa na zdôrazňovanie pozitívnych ľudských hodnôt a vlastností a prekonávanie prekážok a bariér, ktoré bránia mladým ľuďom z vylúčených komunít primerane sa začleniť do spoločnosti.

Nové horizonty do júna 2016 vo všetkých troch komunitných centrách **pracovali s jednou skupinou detí**, ktorá sa stretávala raz v týždni po dve hodiny.

Frekvencia	Rozsah
raz v týždni	2 hodiny

Nové horizonty od septembra 2016 vo všetkých troch komunitných centrách pracovali **s dvomi skupinami detí** – mladších a starších, pričom každá skupina sa stretávala dvakrát v týždni po dve hodiny.

Frekvencia	mladšie deti	staršie deti
2 x v týždni	2 hodiny	2 hodiny

Mentorský program² uplatňujeme od roku 2009 a odvtedy ním prešlo vyše dvesto detí. Výsledky sú skvelé: Osemdesiatjeden percent mentorovaných detí študuje na stredných školách, alebo ich už dokončili.

Pre porovnanie: z 257 žiakov, ktorí navštevovali naše komunitné centrá – avšak neboli v Mentorskom programe – a v období školských rokov 2012/2013

až 2016/2017 dovърšili vek ukončenia povinnej školskej dochádzky, navštevuje strednú školu alebo ju už ukončilo 172 žiakov, čo je sedemdesiat percent.

Žiaci	Postúpili na strednú školu, resp. ukončili ju
Zahrnutí do Mentorského programu	81%
Ostatní účastníci aktivít v našich KC	70%

Mentori sa so svojimi chránencami v hodnotenom období oproti predošlým rokom častejšie stretávali mimo priestorov komunitných centier, chodievali s nimi na kultúrne podujatia, nákupy do mesta či výlety do prírody, kde sa ešte viac utužoval ich vzťah, čo sa priaznivo ukázalo na výsledkoch mentorovaných detí. Individuálne stretnutia sa uskutočňovali minimálne dvakrát v týždni, ba často i každý deň.

² Bližšie v tejto správe na str 44 , resp. v publikácii Mentorský program, online <http://bit.ly/2s2nQ1n>

VZDELÁVANIE

Spoločne sme sa presvedčili, že čas mimo vlastnú lokalitu robí zázraky. (Mentor a vedúci komunitného centra v Starej Ľubovni-Podsadku Peter Gomolák o výlete do Vyšných Ružbách, kam sa vybral so svojimi chránencami Jožkom a Klementom)

Mentorský program sme v okóbri 2016 rozšírili o online mentoring Schopné deti.³

Odvtedy rozlišujeme **lokálnych mentorov a online mentorov**.

Dosiahnuté výsledky nás viedli k tomu, aby sme odporúčali zaradenie Mentorského programu medzi povinné aktivity komunitných centier prevádzkovaných obcami a mestami v rámci národných projektov implementovaných Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny a Ministerstvom vnútra SR (Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity).

Teší nás, že Aktualizované akčné plány Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku

2020 pre oblasť vzdelávanie obsahujú v Opatrení 4.1. Podporovať plynulý prechod žiakov z MRK/SZP zo základnej na strednú školu aktivitu 4.1.3: Podporovať rovesnícke, mentorské a tútorské programy pre žiakov z MRK/SZP zamerané na štúdium na stredných školách a zlepšenie vzdelávacích výsledkov počas štúdia.

Nízkoprahové aktivity v troch komunitných centrách navštevovalo celkom **407 detí** všetkých vekových kategórií. Spôsob trávenia voľného času si vyberali sami podľa svojho záujmu. Hrávali spoločenské hry, kreslili, maľovali či zaoberali sa ručnými prácami, venovali sa čítaniu s porozumením, pozerali rozprávky a filmy, v letnom období hrávali športové hry. Vysoká návštevnosť svedčí o mimoriadnej obľúbenosti.

Frekvencia	Rozsah
raz–dvakrát v týždni	podľa záujmov detí a kapacitných možností komunitného centra

Doučovanie a príprava na vyučovanie vytvorili priestor pre žiakov základných a stredných škôl. Táto aktivita prebiehala v každom komunitnom centre inak, vždy prítlačivo. Napríklad v Rankovciach sa doučovalo denne, v ostatných komunitných centrách podľa potreby, minimálne raz do týždňa. V prípade potreby sa doučovalo aj počas nízkoopráhu. Doučovanie navštevovalo 246 žiakov v troch komunitných centrách.

Frekvencia	Rozsah
minimálne raz v týždni	podľa potreby žiaka

K vnútornej obrode a získaniu vnútornej motivácie našich detí a mládeže nemalou mierou prispievajú aj pravidelné **mimoškolské krúžkové činnosti**, ktoré viedli zariadení tútori s krásnym vzťahom k deťom. Deti sa rozvíjali pri práci s počítačom, v čitateľskom alebo dramatickom krúžku, v krúžku šikovných rúk, na tvorivých dielnach, počas športových hier, v remeselných zručnostiach, hudbe, speve, tanci a iných činnostiach.

Komunitné centrum	Krúžky
Rankovce	Počítačový, čitateľský, fotografický, hudobno-tanečný, Krúžok spoločenských hier
Stará Ľubovňa	IT, čitateľský, fotografický, Kreatívne ruky, Remeselná dielňa
Veľká Ida	Počítačový, čitateľský a fotografický, Tvorivé ruky, umelecký, hudobno-tanečný

³ Bližšie v tejto správe na str 44.

VZDELÁVANIE

KOMUNITNÉ CENTRÁ

Od začiatku nášho pôsobenia v marginalizovaných rómskych komunitách (2001) sme sa snažili o vytváranie miest, kde by sa mohla komunita stretávať, vzdelávať, kde by sa vytvárali zárodky budúcich zmien a postupne sa formovali do skutočného prerozu. Ako ukázal čas, táto snaha nebola zbytočná. Komunitné centrá prinášajú do ťažkého prostredia, kde vládne chudoba a často z nej vyplývajúca apatia, šancu, že veci sa dajú zmeniť.

Za roky nášho pôsobenia medzi segregovanými obyvateľmi **sme vytvorili štyri desiatky komunitných centier.**

Už v roku 2008 sme spracovali a vydali publikáciu *Komunitné centrá - oáza pre ľudí zo znevýhodnených komunít*⁴ kde sme formulovali základné tézy dôležité pre vznik a prácu **komunitných centier**. Zväčša sú aktuálne dodnes, niektoré sme rozvinuli, možno popopravili. Stále však platí, že: **... komunitné centrum je zo začiatku iba miestom, neskôr projektom a nakoniec sa stáva živým organizmom, okolo ktorého sa krúti komunitný život.**⁵ Naše komunitné centrá takýmito živými organizmami bezpochyby sú, každé má klientov s jedinečnými záujmami a potrebami a tomu v súlade s našimi prioritami, prispôsobujeme našu prácu.

Takmer všetky naše aktivity sa sústreďujú v komunitných centrách, vrátane našej prvej priority - vzdelávania.

V súčasnosti, v nadväznosti na našu myšlienku o intenzívnom pôsobení, nie extenzívnom, čiže nie so šírky, ale **do hĺbky, pôsobíme už iba v troch lokalitách: v Rankovciach, Starej Ľubovni-Podsadku a Velkej Ide.** V tomto roku sme začali vytvárať podmienky

pre pôsobenie v našej štvrti lokalite na košickom Luníku IX.

Komunitné centrum Počet klientov za rok 2016 (ID)	Počet klientov za rok 2016 (ID)
Rankovce	293
Stará Ľubovňa	297
Velká Ida	278
Spolu	868

Komunitné centrum	Pôsobí od roku
Rankovce	2012
Stará Ľubovňa	2003
Velká Ida	2013

Všetky naše komunitné centrá sú vybavené množstvom hračiek, bežných i didaktických, ktoré priebežne dopĺňame, je v nich moderná, pre deti príťažlivá počítačová technika, miesto na štúdium, hry, stretávanie, rozhovory. V komunitných centrách pôsobia odborne vyškolení a na túto náročnú prácu pripravení zamestnanci, ktorí k svojim klientom prístupujú ústre-

⁴ MAČÁKOVÁ, SLÁVKA; POLLÁK MIRO: Komunitné centrá - oáza pre ľudí zo znevýhodnených komunít.ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, 2008, s.12. Dostupné aj na <http://bit.ly/2rt1JUT>

⁵ Tamtiež, s.12.

tovo, pre prácu sú zaniietení, vykonávajú ju tvorivo a so srdcom. Niet preto divu, že deti do komunitných centier chodia veľmi rady. Niekedy len aby v nich pobudli, pohovárili sa, inokedy, najmä mladší, pohrať sa, lebo mnohé z nich nemajú doma hračky, napísať si úlohy a pripraviť sa na vyučovanie, pretože doma im často nemá kto pomôcť. Teší nás, že aj rodičia, najmä matky, si do komunitných centier našli cestu. Život v našich komunitných centrách je pestrý⁶.

Do každého z našich komunitných centier denne prichádza v priemere päťdesiat detí. Najmladší sú trojroční predškolační, najstarší majú okolo devätnásť rokov.

Hoci naše komunitné centrá pracujú podľa rovnakého know-how, dotvoreného invenciou miestnych pracovníkov v záujme potrieb detského kolektívu a sú približne rovnako vybavené, každé je niečím svojské.

KOMUNITNÉ CENTRUM RANKOVCE

- Pracuje od roku 2012,
- vysoká účasť detí na doučovaní,
- deti si môžu nosiť zo školy domov učebnice a v komunitnom centre sa kvalitnejšie pripraviť na vyučovanie (deti z Podsadku a Veľkej ldy si nemôžu zo školy odnášať domov učebnice),
- zlepšenie kvality bývania (vdďaka nášmu projektu svojpomocnej výstavby) má dopad na správanie a úroveň detí v komunitnom centre,
- dve mentorované dievčatá študujú v 3. ročníku na strednej škole s maturitou v Košiciach,
- rodičia sa najviac spomedzi všetkých komunitných centier zapájajú do aktivít,
- evidentný je vplyv cirkvi, ktorá v obci pôsobí dlhodo.

⁶ Viac o aktivitách v tejto Výročnej správe v kapitole Kalendár, str 29.

KOMUNITNÉ CENTRUM STARÁ ĽUBOVŇA

- Pracuje od roku 2003,
- vysoká účasť detí na aktivitách,
- rodičia detí, ktoré chodia do komunitného centra, sa zapojili do sporiaceho programu (v roku 2016 sa zapojilo do programu 7 rodičov, ktorí po úspešnom skončení sporenia získajú mikropôžičku 1200 eur na zlepšenie kvality bývania),

- výborná spolupráca so základnou školou v Podsadku (spoločné aktivity na Vianoce a Deň Rómov),
- snaha pracovníkov komunitného centra integrovať deti z Podsadku do škôl v meste (v školskom roku 2016/2017 prestúpilo 6 žiakov),
- aktívna činnosť mimoškolských aktivít (remeselná a kreatívna dielňa, fotografický krúžok),
- evidentný a dlhodobý vplyv cirkvi.

KOMUNITNÉ CENTRUM VEĽKÁ IDA

- Pracuje od roku 2012,
- vysoká účasť detí na predškolskej príprave a spolupráca s ich rodičmi,
- spolupráca so základnou školou a klub FIE v škole od roku 2013,
- dve mentorované dievčatá začali navštevovať strednú školu v Košiciach, mentorovaný chlapec je

- v 3. ročníku maturitného štúdia,
- úroveň bývania je vo Veľkej Ide najhoršia spomedzi troch našich lokalít, niektoré rodiny sú bez elektriny,
- značné rozdiely medzi deťmi, ktoré navštevujú komunitné centrum (sú veľké rozdiely medzi „starou“ a „novou“ osadou, čo sa prejavuje aj na úrovni a hygiene detí),
- v obci chýba cirkev, ktorá by sa venovala Rómom.

TÁBOR 2016 SCHOPNÉ DETI - LETNÁ AKADEMIA BEZ PREDSUĐKOV

Tohtoročného leta pribudla komunitným centráм náročná, no milá povinnosť – naplniť príťažlivým programom päťdňový letný tábor Letná akadémia bez predsudkov a vybrať doň také deti, ktoré si to svojou prácou zaslúžili a je predpoklad, že to, čo sa v ňom naučili, aj využijú. **Tábor mal rekreačno-vzdelávací charakter, uskutočnil sa od 1. do 5. augusta vo Vyšných Ružbachoch a zúčastnila sa na ňom päťdesiatka detí zo všetkých troch komunitných centier**, ktoré sú zapojené do Mentorského programu alebo sa aktívne zapájali do práce v komunitných centrách. Najmladší účastník tábora – akadémia mal osem rokov, najstarší devätnásť.

Na zostavení táborového programu sa podieľali tímy odborných pracovníkov zo všetkých troch komunitných centier ETP v spolupráci s expertnými dobrovoľníkmi. Každý deň bol tematicky zameraný, súčasťou boli populárne podané prednášky, ako napríklad Čo znamená byť slobodný a rešpektovať slobodu iných, Predsudky, ale aj množstvo hier, workshopy, kreatívno-spoločenské aktivity a súťaže, turistika, aktivity na podporu tímovej práce, ranné rozcvičky, olympiáda i diskotéka.

Nie náhodou sme do názvu tábora vložili slovné spojenie schopné deti. **Sme presvedčení, že naše deti sú naozaj schopné**, len – vzhľadom na svoje sociálne znevýhodnenie – potrebujú, aby im sa im dostalo viac podpory a povzbudení, ako si vyžadujú deti zo strednej triedy z majority.

Tábor pomohol deťom objaviť ich vlastné schopnosti, talenty a ukázal im cestu, ako na sebe pracovať, aby svoje prednosti aj rozvinuli a uplatnili. Deti pracovali v tímoch s vlastným názvom a logom, pričom

členovia každej skupiny boli rôzneho veku a prišli z rôzneho komunitného centra. Ich úlohou bolo napr. vyjadriť určenú tému scénkou, muzikálom, kresbou, básňou či piesňou. Posledný večer patril vyhodnoteniu tábora, kde sme sa od detí dozvedeli, že:

Naviac sa páčilo:

bazén, zábava, kreatívna tvorba - divadlo a spev, diskotéka, super polícia (prednáška), opekačka, dobrý tím vedúcich.

Nepáčilo sa:

turistický výstup na blízky kopec.

Top moment:

podľa detí všetko bolo super !!!

Najhorší moment:

nebol.

Čo si deti odniesli:

hlavne super zážitky, spomienky a nové kamarátstva.

Nadšené reakcie detí nás neprekvapili. Mnohé z nich boli prvý raz na zaujímavých prázdninách, bývali v hoteli na krásnom mieste, jedávali v reštaurácii a 24 hodín denne bolo o ne s láskou postarané. Rozlúčka bola smutná. Atmosféra piatich dní nás utvrdila, že letný tábor je vynikajúci a budeme ho organizovať každý rok.

VZDELÁVANIE ZAMESTNANCOV A SPOLUPRACOVNÍKOV V ZÁUJME SKVALITNENIA NAŠEJ PRÁCE

Naše nové aktivity si vyžadujú, aby bol náš tím na ne dobre pripravený. To je dôvodom nášho **permanentného vzdelávania**.

V polovici októbra 2015 sme v Rankovciach, Starej Ľubovni-Podsadku a Veľkej Ide uviedli do života ďalšie školské kluby s názvom Krížom-krážom⁷. Ich supervízorka Zuzana Révészová školiла pre prácu v nich našich odborných pracovníkov a spolupracovníkov – špeciálne pedagogičky žiakov základných škôl. Kým prvé školenie sa uskutočnilo vlni krátko po začiatku práce klubov, ďalšie dve boli v januári a apríli 2016. Školiteľka použila na demonštráciu vhodného učebného prostredia, kde je miesto na prácu i relaxáciu, svoju vlastnú triedu v Špeciálnej základnej škole na Odborárskej ulici v Košiciach a predstavila rôzne pedagogické pomôcky, ktoré žiakov zaujmú, pomôžu im sústrediť sa na učivo prijímať informácie a upevniť si vedomosti hravou formou. Na treťom školení boli aj naši lokálni asistenti, ktorí pomáhajú pri vzdelávacích aktivitách v komunitných centrách a školských kluboch.

V apríli naše komunitné centrá navštívil Peter Nižňanský – autor interaktívnej hry LittleLane - s manželkou Zuzanou, aby spoznali naše deti a odporučili nám, čo im ešte viac pomôže na ceste za vzdelaním, aby sa výsledkami vyrovnali svojim rovesníkom. **Vo Veľkej Ide manželia Nižňanskí zoznámili našich komunitných pracovníkov so spomínanou edukačnou hrou a ukázali im, čo všetko možno vo vzdelávacom procese robiť s novými tabletmi.**

V máji naše spolupracovníčky – študentky psychológie Prešovskej univerzity absolvovali **dve školenia pred záverečným testovaním našich malých klientov pre účely výskumu, ktorý sme realizovali v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity**.⁸ Školiteľmi boli Anna Páchová a Helena Franke, výskumné pracovníčky z Prahy, ktoré participovali na výskume a zostavovali testovacie batérie.

Vzdelávacím podujatím s priamym praktickým dopadom na vznik projektu Schopné deti⁹ bol Pro Bono Maratón Nadácie Pontis¹⁰ v júni, kde sa štvorica členov nášho tímu veľa naučila o tom, **ako komunikačne smerom k verejnosti a marketingovo uplatniť výsledky našej práce, aby sme prispeli k zmene nežiaducich stereotypných názorov**, aké v našej spoločnosti stále prežívajú voči sociálne znevýhodneným ľuďom.

V decembri **sme na vzdelávaco-hodnotiacom stretnutí učiteľov a lektorov v školských kluboch** so Zuzanou Révészovou hovorili o pokrokoch, ktoré deti urobili v školských kluboch za uplynulé mesiace a diskutovali sme o diagnostických nástrojoch. Venovali sme sa aj využívaniu informačných technológií – tabletov a interaktívnych tabúl. V praktickom bloku sme si ukázali, ako využiť prvky FIE metódy a sprostredkované učenie v každodennej výučbe, ako ich aplikovať nielen na pracovné listy, ale aj na krátke príbehy, či video a iné praktické pomôcky.

Náročná práca, ktorú tím ETP a naši spolupracovníci denne vykonávajú na prospech inklúzie sociálne znevýhodnených ľudí, kladie **čoraz vyššie nároky aj na samoštúdium každého z nás**. Naše inovácie by bez neho neboli možné.

⁷ Bližšie v tejto správe na str 39 - 41.

⁸ Bližšie v tejto správe na str 39 - 40.

⁹ Bližšie v tejto správe na str 44 - 46.

¹⁰ Bližšie v tejto správe na str 58.

VZDELÁVANIE INÝCH ODBORNÍKOV V ZÁUJME INKLÚZIE VYLÚČENÝCH OBYVATEĽOV

Naše poznatky a skúsenosti sme využívali aj na vzdelávanie iných, prevažne ľudí, ktorí pôsobia v pomáhajúcich profesiách a účastníkov rôznych konferencií a seminárov.

Zamestnancov pomáhajúcich profesií z **Dobšinej sme vzdelávaním Mosty z chudoby**¹¹ oboznámili s problematikou generačnej chudoby, jej základnými znakmi, ktoré sú v rôznych komunitách spoločné, a spoločne sme hľadali možnosti a spôsoby, ako pomáhať chudobným ľuďom v meste Dobšiná.

Problematika **Mostov z chudoby** bola predmetom aj trojdňového vzdelávania spolupracujúcej skupiny odborníkov z verejnej správy, občianskej spoločnosti a podnikateľského sektora, ktorí poskytujú služby obyvateľom **Luníka IX**¹². Od začiatku roku 2016 spolupracujeme s Mestom Košice a Mestskou časťou Luník IX. Našou snahou je nájsť uspokojujúce riešenie dlhotrvajúceho problému sociálne a ekonomicky vylúčených obyvateľov sídliska Luník IX. V marci sme privítali terénnych sociálnych pracovníkov a asistentky zdravia v meste, aby im naša koordinátorka programu Bývanie prezentovala výstavbu svojpomocných a samofinancovaných domov v Rankovciach, ktorá by mala slúžiť ako model pre svojpomocnú výstavbu budúcich domov v Košiciach na Luníku IX.

V apríli sme vystúpili s prezentáciou priliehavého názvu **Vieme, ako na to** na konferencii **Dá sa to**, ktorú zorganizovali Nadácia Ekopolis, Nadácia pre deti Slovenska, Nadácia Socia a Nadácia otvorenej spoločnosti.

V júni sme mali možnosť vystúpiť pred stovkou účastníkov konferencie **UPRE**, ktorú zorganizovala

Karpatská nadácia a Ekopolis a ktorá presvedčila, že riešenia rómskej problematiky existujú.

O našom inovatívnom prístupe sme prednášali v novembri v Bratislave na **medzinárodnej konferencii o segregácii vo vzdelávaní Vzdelávame deti férovo**, ktorú zorganizovala verejná ochrankyňa práv Jana Dubovcová a jej súčasťou bol seminar ETP Feuersteino-va metóda inštrumentálneho obohacovania vo vzdelávaní žiakov z marginalizovaných rómskych komunít.

¹¹ Podľa rovnomennej publikácie Ruby K. Payne, Philipa DeVola, Terie Dreussi Smitha

¹² Bližšie v tejto správe na str 54 - 55

5.2.2 PRIORITU BÝVANIE SME REALIZOVALI V SÚČINNOSTI S ĎALŠÍMI NAŠIMI PRIORITAMI: FINANČNOU INKLÚZIOU A ZAMESTNANÍM.

Bývanie vnímame komplexne:

- ako dôsledok a tiež príčinu ďalších problémov,
- ako nevyhnutnú podmienku toho, aby klient a členovia jeho domácnosti mali vytvorené podmienky na skutočné sociálne začlenenie,
- ako nástroj sociálnej práce s klientom,
- ako proces, ktorého súčasťou je finančná gramotnosť, učenie sa spolupráci, nadobúdanie nových životných a pracovných zručností,
- ako príležitosť pre našich klientov zobrať svoj život do vlastných rúk.

Aj v roku 2016 bolo našim cieľom pomôcť rodinám, ktoré žijú v nevyhovujúcich podmienkach, aby si svojpomocne, s pomocou nášho stavebného učiteľa, zlepšili kvalitu a podmienky bývania. Sústredili sme sa aj na to, aby naši klienti postupne nadobúdali pracovné zručnosti, čo je predpoklad ľahšieho uplatnenia sa na trhu práce a postupnú inklúziu do majoritnej spoločnosti.

V Rankovciach náš pracovník pôsobil ako **učiteľ stavebníkov svojpomocnej výstavby** legálnych rodinných domov, ktoré si klienti budovali s pomocou našich mikropôžičiek – nástroja sociálnej inklúzie. **Odborné vedenie stavebníkov je súčasne aj ich prípravou na budúce zamestnanie**, ktoré si (s novo nadobudnutými zručnosťami a schopnosťou spolupracovať) ľahšie nachádzajú. Počet stavebníkov, našich klientov z Rankoviec, ktorí sú zamestnaní na trvalý pracovný pomer, stúpil z dvoch v roku 2013 na šiestich do konca roka 2016. Na tomto príklade zreteľne vidno súčinnosť troch našich priorít: bývanie, finančná inklúzia a zamestnanie.

Podobnú víziu máme aj v pripravovaných aktivitách na Luníku IX, kde sme v roku 2016 pripravovali podmienky na svojpomocnú výstavbu rodinných domov. Od roku 2017 si obyvatelia Luníka IX začali sporiť a okrem toho, že si pravidelným sporením vytvorila z vlastných peňazí určitú rezervu, osvoja si finančnú disciplínu. Po splnení vopred dohodnutých podmienok a získaní stavebného povolenia, im poskytneme mikropôžičky a pod vedením nášho stavebného učiteľa si budú stavať nové rodinné domy. Aj tu je našou snahou **využiť proces nadobudnutia slušného bývania na pozitívnu zmenu postojov, získanie pracovných zručností a nových poznatkov**. O tomto všetkom sme v roku 2016 mnohokrát hovorili so zástupcami mesta a mestskej časti, ktorých sme svojimi argumentami presvedčili, že je potrebné zmeniť prístup k sídlisku Luník IX a jeho obyvateľom, ak nechceme naďalej konzervovať jeho žalostný stav. Prípravné práce zahŕňali mnohé stretnutia a niekoľko vzdelávacích seminárov. V októbri Mesto Košice zastúpené viceprimátorkou Renátou Lenártovou podpísalo Memorandum o spolupráci s ETP Slovensko¹³, ktorého cieľom je spolupráca zameraná na riešenie nepriaznivej situácie sociálne vylúčených obyvateľov žijúcich na území mesta.

Ďalšie aktivity v záujme nadobudnutia slušného bývania našich klientov smerovali k prípravám na poskytnutie **mikropôžičiek v Dobšinej, Šimonovciach, Starej Ľubovni a Rankovciach**.

„V osade je špina a neporiadok. Nechcem tu vychovávať svoje deti, nechcem, aby si brali zlý vzor od ľudí, ktorí nemajú záujem o lepší život. Tento život sa nám už sprotivil a rozhodli sme sa s ním skončiť, ale nemáme možnosť. Našťastie, niekto nám predsa bude ochotný pomôcť,“ hovorí matka dvoch detí, pani Marta z Dobšinej, ktorá z biednych príjmov rodiny dokázala ušetriť štyri tisícky eur a pre ktorú sme pripravovali mikropôžičku. Jej slová hovoria aj za iných, ktorí sú v podobnej situácii, chcú slušne bývať, chcú pre to niečo urobiť, ale potrebujú na začiatok

¹³ Bližšie v tejto správe na str. 56.

peniaze. Mikropôžička ako nástroj finančnej inklúzie sa tak stáva vážnou sociálnou investíciou, ktorá poskytuje nielen prostriedky na nákup stavebných materiálov, ale posunie vylúčených obyvateľov ďaleko dopredu.

V roku 2016 **sme vytvorili pracovné miesta lokálnych asistentiek** pre dve ženy z osady v Rankovciach a Veľkej Ide, ktoré sa už v predošlom období osvedčili. Jednu z nich to tak povzbudilo, že si dokončila základné vzdelanie a perspektívne má záujem o strednú školu, ďalšia už na strednej škole študuje.

Klientom sme vytvorili možnosť pracovného uplatnenia i prostredníctvom asistentskej práce v našich komunitných centrách, pričom sme spolupracovali s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a pre klientov sme vytvorili celkovo 7 pracovných miest využitím nástrojov aktívnej politiky trhu práce podľa § 50, §52a, §54 Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

Životná situácia našej bývalej dlhoročnej pracovníčky v Moldave nad Bodvou, ktorá u nás odvádzala vynikajúcu prácu, kým „jej“ komunitné centrum neprešlo pod Národný projekt Komunitné centrá, nás donútila zabojovať so štátnou mocou, pretože nastavila zákon, ktorý nerešpektuje realitu v teréne. Skúsených

a osvedčených pracovníkov s dôkladnou znalosťou terénu, ktorých si klienti vážia a dajú na ich rady, žiaľ, naše ministerstvo práce „hádže cez palubu“, ak nemajú ukončené vysokoškolské vzdelanie v odbore sociálna práca. Boj v záujme navrátenia pozície pre Irmu Horváthovú sme síce nevyhrali, ale minimálne sme rozpúťali verejnú diskusiu. Našu Irmu to povzbudilo a dala sa na neľahkú cestu získania vysokoškolského vzdelania. Teší nás, že splnomocnenec vlády pre rómske komunity už stanovil výberové kvalifikačné kritériá v národných projektoch tak, že umožňujú pracovať aj odborníkom s viacročnými skúsenosťami, ako napríklad Irma, ktorí odvieďli úžasnú prácu v pilotných experimentálnych projektoch v rómskych osadách a prispeli k zadefinovaniu obsahu toho, čo terénna sociálna a komunitná práca má obsahovať.

**VŠETKY NAŠE PROJEKTY A AKTIVITY
V RÓMSKÝCH KOMUNITÁCH BOLI
V ZÁUJME KOMPLEXNÉHO ÚČINKU
SÚČASNE ZAMERANÉ NIELEN NA JEDNU,
KONKRÉTNU OBLASŤ, ALE PRESAHOVALI
AJ DO INÝCH OBLASTÍ.**

Nástroj aktívnej politiky trhu práce	Stará Ľubovňa	Veľká Ida	Spolu
Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie podľa § 50		1	1
Dobrovoľnícka služba § 52a	2	3	5
Šanca na zamestnanie § 54	1		1
Celkom	3	4	7

5.2.3 PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKÝCH GETÁCH¹⁴

Projekt realizujeme od augusta 2014 v troch lokalitách – Rankovce, Stará Ľubovňa-Podsadek a Veľká Ida. Spadali doň:

- rozsiahla činnosť troch našich troch komunitných centier¹⁵,
- inovatívne vzdelávanie žiakov prvého stupňa troch základných škôl v popoludňajších školských kluboch metódou Feuersteinovho Inštrumentálneho obohacovania a metódou Krížom-krážom,
- pravidelné stretnutia a vzdelávanie rodičov detí, ktoré pravidelne navštevujú naše komunitné centrá a popoludňajšie školské kluby,
- výskum v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity,
- pracovná integrácia dlhodobo nezamestnaných obyvateľov troch komunít.

ZÁMER

Prostredníctvom inkluzívneho vzdelávania posilniť sociálnu inklúziu detí, ktoré sa narodili v rómskych getách. Zvýšiť počet žiakov z marginalizovaných rómskych komunít na stredných školách a tým perspektívne zvýšiť ich zamestnanosť a zlepšiť kvalitu života.

CIEĽ

- Dlhodobo poskytovať komplexné sociálne služby a overovať inovatívne akceleračné metódy vo vzdelávaní obyvateľov vylúčených rómskych komunít prístupom od kolísky po kariéru.
- Vytvoriť partnerstvá na miestnej úrovni (obce, podnikateľské subjekty) a zintenzívniť spoluprácu

s inštitúciami formálneho vzdelávania (školy, škôlky, voľnočasové centrá).

- Osvedčené inovatívne postupy sociálnej práce a vzdelávania odovzdať štátu cez zodpovedných zástupcov ministerstiev.

VÝSLEDKY

- V troch komunitných centrách – Rankovce, Stará Ľubovňa-Podsadek a Veľká Ida – sa vyvíjali bohaté aktivity, vrátane predškolskej prípravy.
- Pokračovalo pilotné overovanie inovatívnych, na Slovensku doteraz nevyužívaných vzdelávacích metód, v prostredí neformálneho (komunitné centrá) aj formálneho vzdelávacieho systému (školy).
- Spomedzi 67 detí, ktoré navštevovali štyri FIE školské kluby v školskom roku 2015/2016, postúpilo do vyššieho ročníka základnej školy 48 z nich, čo je 72 %¹⁶.
- Nadviazali sme a rozšírili spoluprácu so základnými školami s cieľom poskytnúť čo najviac podpory pri rozvoji vnútornej motivácie, kognitívneho, emocionálneho a sociálneho potenciálu žiakov zo znevýhodneného prostredia.
- V spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity v Prahe sme dokončili výskum zameraný na rigorózne overovanie efektivity metódy FIE v porovnaní s účinnosťou vzdelávacej metódy Krížom-krážom v troch základných školách – vo Veľkej Ide, v Herľanoch (základná škola, ktorú navštevujú žiaci z Rankoviec) a Starej Ľubovni.
- **Mentorský program sa stal súčasťou Aktualizovaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, pripravených Úradom splnomocnenca vlády SR**

¹⁴ <http://bit.ly/2r8mP85>

¹⁵ Bližšie v tejto správe na str 28.

¹⁶ Najviac žiakov, až 67 percent (12 z celkového počtu 18 žiakov) nepostúpilo z 1. do 2. ročníka ZŠ vo Veľkej Ide. V Rankovciach nepostúpili do vyššieho ročníka traja žiaci a v Starej Ľubovni jeden žiak. Z druhákov, ktorí navštevujú FIE popoludňajší školský klub v ZŠ vo Veľkej Ide už štvrtý rok, nepostúpili do tretieho ročníka traja.

pre rómske komunity a schválených Vládou SR
vo februári 2017.

ČO PRINIESOL KONTROLOVANÝ EXPERIMENT

Kvalifikovaný rigorózný výskum experimentálneho overenia efektivity prostredníctvom náhodného výberu účastníkov (tzv. randomized controlled trial) **sme realizovali v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity v Prahe.** Zameriaval sa na 54 detí z marginalizovaných komunít, ktoré v školskom roku 2015/2016 navštevovali prvé ročníky základnej školy.

V každej z troch lokalít prebiehal po vyučovaní a po obede trojhodinový tzv. školský FIE klub, vedený certifikovaným FIE lektorom. Pre porovnanie v každej lokalite pracoval v rovnakom rozsahu aj druhý klub Krížom-krážom. Lektori tu využívali na Slovensku vytvorené a overené pedagogické stratégie zamerané na vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (napríklad prvky Celodenného výchovného systému či programu Step by step). Ešte v septembri 2015 sme otestovali 54 náhodne vybraných žiakov zapojených do výskumu v troch lokalitách podľa testovacej batérie, ktorú vypracovali výskumníci a znovu sme ich otestovali v júni 2016, takisto podľa testovacej batérie výskumných pracovníkov z Karlovej univerzity, pričom za účelom správneho testovania v máji vyškolili pražskí výskumníci študentov psychológie, ktorí zbierali výstupné údaje. Testovalo sa pod supervíziou výskumníkov.

Výskum efektu práce školských klubov FIE a Krížom-krážom (KK) bol súčasne kvantitatívny i kvalitatívny. Zahŕňal testy, dotazníky, vzťah dieťaťa k škole ako inštitúcii a jeho rodinné zázemie, ďalej rozhovory

a pozorovania. Objektom skúmania boli deti, ich rodičia, pedagogickí a výchovní pracovníci. Skúmal sa vplyv popoludňajších klubov na kognitívnu oblasť, matematické zručnosti, jazykové schopnosti, emócie, sociálnu oblasť a voľné charakteristiky.

Štatistické analýzy dát, ktoré sa získali výskumom, potvrdili, **že v celom súbore detí a vo všetkých sledovaných kognitívnych, matematických a rečových schopnostiach nastalo v priebehu školského roka štatisticky významné zlepšenie.** Ako významná premenná, ktorá sa podieľa na zlepšení výsledkov dieťaťa, sa ukazuje efekt lokality. Zistilo sa, že vplyv má i celkový čas aktívnej účasti na práci klubov a vek detí. Ako ukázal výskum, na zlepšenie sledovaných schopností detí nemá štatisticky významný vplyv aplikovanie edukačného programu FIE alebo KK.

Na základe získaných kvantitatívnych a kvalitatívnych dát výskumní pracovníci Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity tvrdia: **Efektívne učenie detí zo sociálne znevýhodnených rómskych komunít prebieha**

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKYCH GETÁCH

„v prostredí vedenom dospelými autoritami s dlhodobou pedagogickou odbornosťou a reflexiou a s uplatňovaním vrúcnej autority, ktorá vytvára prehľadné a zrozumiteľné pravidlá.“ Podrobnú analýzu a interpretáciu výskumu podáva výskumná správa autorov A. Páchová, D. Bittnerová, H. Franke, M. Rendl a I. Smetáčková **Kluby FIE a KK: Vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony**¹⁷. Výsledky zhrňa a dopĺňa o ďalšie analýzy dát aj nová publikácia ETP Učíme sa učiť sa¹⁸.

K ďalším faktorom s významným efektom na zvýšenie kognitívnych schopností žiakov patria:

- Vek – štatisticky sme analyzovali vplyv veku žiaka na normalizované zlepšenie¹⁹. Potvrdilo sa, že po skončení intervencie vyššie skóre normalizovaného zlepšenia nastalo u tých žiakov, ktorí boli pred testovaním mladší. Lineárna regresia ukázala štatisticky signifikantný vzťah medzi vekom a normalizovaným zlepšením – žiaci zo Starej Ľubovne boli v priemere o jeden rok mladší v porovnaní so žiakmi z Veľkej ldy a Rankoviec. Žiaci zo Starej Ľubovne dosiahli vyššie skóre normalizovaného zlepšenia.

- Celková aktivita, t.j. počet hodín, počas ktorých je žiak zapojený do vzdelávacích aktivít v popoludňajšom klube. Podobne ako pri veku, lineárna regresia potvrdila štatisticky signifikantný vzťah medzi celkovým časom, ktorý žiak strávil na aktivitách popoludňajšieho klubu a hodnotou normalizovaného zlepšenia kognitívnych schopností.

- Lokalita, t.j. dlhodobé a komplexné pôsobenie v komunite, vybudované vzťahy dôvery a spolupráce medzi rodičmi a zamestnancami komunitného centra a základnej školy.

Práca školských klubov FIE pokračuje aj po dokončení rigorózneho výskumu. Skúsenosti z ich uplatňovania potvrdili, že:

- vzrástlo zdravé sebavedomie žiakov,
- žiaci nadobudli chuť učiť sa,
- vzrástol ich záujem o vzdelávanie,
- žiaci si osvojili sebareguláciu v správaní, pozornosť, presnosť a precíznosť, plánovanie a porovnávanie,
- žiaci si rozšírili slovnú zásobu,
- žiaci si rozvinuli abstraktné myslenie, zrakové vnímanie a grafomotorické zručnosti,
- žiaci sa naučili systematicky vyhľadávať informácie,
- žiaci pochopili konštantné javy,
- žiaci sa naučili vytvárať iné stratégie, ak jedna nefunguje,
- žiaci pochopili koncept čísla a jednoduché matematické operácie,
- vytvorili sa lepšie vzťahy v skupine,
- zvýšil sa záujem rodičov o budúcnosť svojich detí.

Pretože kluby Krížom-krážom vznikli v záujme možnosti porovnávať ich výsledky s výsledkami v kluboch FIE, čo si žiadal výskum, pôsobili iba do júna 2016. Od septembra 2016 sa kluby zlúčili a pôsobia ako kluby FIE. V dvoch lokalitách (Rankovce a Stará Ľubovňa-Podsadek) navštevujú kluby v školskom roku 2016/2017 žiaci 1. a 2. ročníka základnej školy a vo Veľkej lde žiaci 1. až 3. ročníka. Školské kluby pracujú v spolupráci s miestnymi základnými školami – ZŠ Veľká lda, ZŠ Herľany, ktorú navštevujú žiaci z Rankoviec, (do júna 2016 a od septembra 2016 sa činnosť presunula do tamojšieho komunitného centra), ZŠ Podsadek (do júna 2016 a od septembra 2016 sa činnosť presunula do tamojšieho komunitného centra).

Realizovali sme aj **podporné aktivity zamerané na prácu s rómskymi rodičmi**, ktorých cieľom bolo

¹⁷ <http://bit.ly/2fQtl00>

¹⁸ <http://bit.ly/2fxspu5>

¹⁹ Normalizované zlepšenie – premenná, ktorú sme vytvorili kombináciou siedmich testov, ktoré žiaci absolvovali (Aritmetika, Čísla, SON-Usudzovanie, SON-Performačný, Jazyk, AS Pamäť, Gramotnosť). Vzorec pre výpočet normalizovaného zlepšenia je uvedený v publikácii Učíme sa učiť sa na strane 71 a vychádza z výskumov Woodforda a Mackinnona.

motivovať rodičov, aby sa aktívnejšie zapájali do vzdelávania svojich detí. Pomocníkom pre našich zamestnancov pri práci s rodičmi je aj publikácia Program práce s rodičmi detí z MRK²⁰, ktorú sme vydali na konci roku 2015.

Od augusta 2016 sme rozbehli ešte intenzívnejšiu prácu s rodičmi, keď sme prijali na plný úväzok skúsenú odborníčku²¹ na **prácu s rómskou rodinou**. Pod jej vedením sa v každom komunitnom centre uskutočňovali stretnutia raz v týždni, mali dôkladne premyslený tematický plán a štruktúru, stali sa príťažlivejšie a navštevovalo ich viac rodičov, prevažne matiek.

„Cieľom je naštartovať rómske rodiny, aby zmenili zmysľanie o svojom postavení a postavení svojich detí. Rómska matka sa v rodine zvyčajne berie ako kuchárka a žena v domácnosti. Muži neradi púšťajú ženy do práce, ani na žiadne stretnutia či aktivity, ako je to normálne

medzi nerómami. Rómske mamičky sú v bludnom kruhu zastaraného stereotypu. Nové zmysľanie ich podnieti, aby vytvárali možnosti aj pre svoje dcéry, dávali ich študovať a mohli byť pre svoje deti vzorom“, hovorí Božena Tokárová, ktorá pracovala s rómskou rodinou

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKYCH GETÁCH PODPORILI:

THE VELUX FOUNDATIONS
VILLUM FONDEN X VELUX FONDEN

²⁰ <http://bit.ly/2aJGsJz>

²¹ <http://bit.ly/2r0xNhF>

5.2.4 UČÍME SA UČIŤ SA – POPOLUDŇAJŠIE ŠKOLSKÉ KLUBY²²

Projekt realizujeme od 2015 v troch lokalitách – Ran-kovce, Stará Ľubovňa-Podsadek a Veľká Ida.

Nadväzuje na našu iniciatívu, ktorou od septembra 2013 overujeme účinnosť FIE metódy náhodne vybranej skupiny rómskych žiakov vo Veľkej Ide. Žiaci pochádzajú z osady, ktorá im poskytuje iné podnety ako tie, ktoré sú kľúčové pre úspech v škole. V tom istom gete vyrástli aj ich rodičia, a preto nedokážu svoje deti podporiť pri príprave na vyučovanie. Popoludňajší školský klub s prepracovanými pedagogickými stratégiami Feuersteinovho Inštrumentálneho obohacovania (FIE) postupne odstraňuje tieto hendikepy, spôsobené životom v inak podnetnom prostredí.

ZÁMER

Overiť účinnosť dvoch metód - Feuersteinovej metódy

Inštrumentálneho obohacovania a metódy Krížom-krážom pri rozvíjaní vnútornej motivácie a kognitívnych zručností žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom dlhodobého vzdelávania v popoludňajších školských kluboch.

CIEĽ

- Poskytnúť šesťdesiatim žiakom štyroch tried prvého stupňa z troch znevýhodnených komunít dlhodobú inovatívnu pedagogickú intervenciu prostredníctvom popoludňajších školských klubov, aby sa rozvinula ich vnútorná motivácia, sociálne a kognitívne zručnosti potrebné na úspešné ukončenie základnej školy a pokračovanie v štúdiu na kvalitných stredných a vysokých školách.
- Rozvinúť zručnosti učiteľov učiť žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia rómskych osád prostredníctvom efektívnych pedagogických nástrojov (FIE/KK), ktoré preukázateľne rozvíjajú kognitívne zručnosti detí z menej podnetného prostredia.
- Overiť vhodnosť novo pripravenej metodické príručky pre učiteľov prvého stupňa ZŠ a sprístupniť ju učiteľom ďalších ZŠ z obcí s väčším počtom obyvateľov segregovaných komunít.
- **Dlhodobý cieľ - zabezpečiť dostatok exaktných údajov o účinnosti pedagogických metód FIE/KK, aby sa tieto stali systémovou súčasťou učebných osnov na ZŠ, v ktorých sa vzdelávajú žiaci z MRK.**

VÝSLEDKY

- Overovanie účinnosti FIE metódy prináša priaznivé výsledky pri rozvíjaní vnútornej motivácie a kognitívnych zručností skupiny žiakov z MRK.
- V školskom roku 2015/16 sme v rámci rigorózneho experimentu porovnávali účinnosť FIE s metódou

²² <http://bit.ly/2rLXRxU>

Krížom-krážom Výsledky experimentu uvádzame na stranách 39 - 40 tejto výročnej správy.

- V školskom roku 2016/2017 sme v popoludňajších kluboch vzdelávali tých istých žiakov štyroch tried z Veľkej Idy, Starej Ľubovne a Rankoviec, ktorí v minulých školských rokoch chodili do popoludňajších klubov. Žiaci navštívili zaujímavé spoločenské, kultúrne a športové aktivity a pravidelne sme vzdelávali aj ich rodičov.
- Informácie o metóde a jej účinnosti sme odovzdali aj učiteľom základných škôl počas Metodického dňa v máji 2016 v Starej Ľubovni a na workshope organizovanom Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove v novembri 2016.
- S výsledkami experimentu sme oboznámili odbornú a laickú verejnosť prostredníctvom medzinárodnej konferencie a workshopu, ktoré sme zorganizovali spoločne s Úradom verejnej ochrany práv v novembri 2016 v Bratislave.
- K rozšíreniu informácií o našich skúsenostiach v záujme uvedenia do širokej praxe prispieva naša publikácia Učíme sa učiť sa.

FEUERSTEINOVO OBOHACOVANIE NENAUČÍ MNOŽSTVO POZNATKOV, ALE CESTU, AKO POZNATKY ZÍSKAŤ.

- Rozvíja poznávacie schopnosti, koncentráciu, pozornosť,
- rozvíja schopnosť vyjadrovať sa a čítať s porozumením,
- podnecuje spontánne skúmanie a objavovanie,
- pomáha kontrolovať vlastné emócie a spoznať emócie druhých,
- zlepšuje priestorovú orientáciu.

Inštrument Usporiadanie bodov:

- rozvíja zrkové vnímanie (vizuálny prenos),
- rozvíja grafomotoriku,
- vedie k systematickému vyhľadávaniu informácií,
- vedie k strategickému mysleniu (porovnávanie, plánovanie),
- vedie ku kontrole impulzivitu,
- učí pracovať s chybou.

Inštrument Urči emócie:

- naučí kognitívne rozpoznať emóciu,
- rozvíja slovnú zásobu,
- rozvíja emocionálnu inteligenciu,
- rozvíja schopnosť abstrakcie.
- Nie je nepodstatné, že deti v klube zažívajú úspech, čo je pre ne silný impulz do ďalšej práce.

Skupina trinástich žiakov, ktorá pravidelne navštevuje školský klub vo Veľkej Ide od septembra 2013, má v porovnaní so žiakmi toho istého ročníka, ktorí do školského klubu nechodili, lepšie školské výsledky (priemer 2.0 vs 2.8) a trojnásobne menej neospravedlivených vymesaných hodín (35 vs. 105). Práve preto je dôležité, aby tieto deti mali možnosť naďalej navštevovať FIE klub, kde sa budú rozvíjať ich kognitívne schopnosti.

Našou ambíciou je dovieť deti z klubu k úspešnému ukončeniu deviatej triedy základnej školy a pokračovaniu v štúdiu na strednej a vysokej škole.

PROJEKT UČÍME SA UČIŤ SA – POPOLUDŇAJŠIE ŠKOLSKÉ KLUBY PODPORILI:

5.2.5 MENTORSKÝ PROGRAM - SCHOPNÉ DETI²³

V rámci inovácie svojich programov pôsobenia na deti a mládež zo segregovaných rómskych komunít sme rozšírili náš osvedčený Mentorský program o **online mentoring s názvom Schopné deti**. Táto naša inovácia zaznamenala najviac pozitívnych ohlasov.

ZÁMER

Zvýšiť počet žiakov z marginalizovaných rómskych komunít na kvalitných stredných školách a tým perspektívne zvýšiť ich zamestnanosť a zlepšiť kvalitu života.

CIEĽ

- Nájsť deťom, ktoré už preukázali svoje schopnosti pod vedením miestneho mentora v komunitnom centre, ďalšieho mentora zo vzdialenejších lokalít, najmä z miest, kde sú sústredené kvalitné stredné a vysoké školy.
- Posmeliť deti z komunít, aby sa perspektívne nebáli odísť študovať aj do vzdialenejších miest a už dopredu si v nich našli kamarátov.
- Priateľský vzťah mentora a chránenca obidvoch obohatí, prispieje k porozumeniu medzi kultúrami majority a vylúčenej minority a tým k ich zblíženiu.

VÝSLEDKY

- 1. októbra sa spustila obsahovo kvalitná a graficky veľmi nápaditá webová stránka www.schopnedeti.sk, na ktorej bolo prvých 36 profilov schopných detí, dievčat a chlapcov od 8 do 21 rokov z rómskych osád v Rankovciach, Veľkej Ide a Starej Ľubovni-Podsadku.
- Projekt okamžite zaujal verejnosť a mal **veľký mediálny ohlas**.
- **Len za prvý mesiac sa prihlásilo 24 dobrovoľníkov - záujemcov o mentorovanie, prevažne**

vysokoškolsky vzdelaných ľudí rôznych profesií a študentov vysokých škôl z celého Slovenska i Slovákov zo zahraničia.

- V **novembri sme zorganizovali prvé pohovory so záujemcami**, v Bratislave boli osobné pohovory a ďalšie komunikácie sa uskutočnili prostredníctvom Skype.
- Vznikla facebooková stránka²⁴ a od začiatku zaznamenala vysokú návštevnosť.
- Do kampane Schopné deti sa svojimi videopríhovorami **zapojili známe osobnosti²⁵ s vysokým morálnym kreditom**. Boli medzi nimi televízny moderátor Patrik Herman, herečky a herec Alena Ďuránová, Kveta Stražanová a Juraj Kemka, husľová virtuózka Barbora Botošová, čelistka Cigánskych diablov Silvia Šarkőziová, Ľudmila Kolesárová, z Dobrého anjela, Christen Madrazo z Dramatic Adventure Theatre v New Yorku, európska komisárka pre spravodlivosť Věra Jourová, speváčky Eva Máziková a Gitana a iní.
- Od decembra do februára 2017 pokračovala **kampaň aj prostredníctvom billboardov** a city-lightov v Bratislave a v Košiciach.
- Online komunikácie mentor a chránenec sa rozbehli začiatkom januára 2017.

Na novej webovej stránke sa objavilo i nové logo, vytvorené rovnakým rukopisom, ako logo ETP. Uplatňujú sa v ňom jasné a výrazné farby – zelená, červená, modrá, žltá a ako doplnková čierna, čo sú súčasne farby loga ETP. Symbolika loga tvarovo dopĺňa slogan projektu Online mentoring, ktorý mení sny na skutočnosť. Figúra vpravo, s víťazne zodvihnutou rukou, má akademický klobúk, vyjadrujúci ambíciu projektu viesť schopné deti z osád k čo najvyššiemu vzdelaniu. Vľavo od figúry je tvar pripomínajúci oblak – znak, ktorý zastupuje sen, s pestrými bodmi ako dúhové bublinky na detskom bublifuku – čo prezrádza, že ide o prácu

²³ <http://schopnedeti.sk/>

²⁴ <http://bit.ly/2s2fkQ5>

²⁵ Videopríhovory sú dostupné na <http://bit.ly/2r85EU0>

s deťmi a mládežou. Vo vnútri oblaku je názov projektu, vypísaný rovnakým netechnicky pôsobiacim typom písma, aký sa použil v logu ETP a naznačuje osobný prístup. Logo vyznieva príťažlivo, vlúdne, hravo a kreatívne, pretože taký má byť náš online mentoring.

Mentorský program - Schopné deti založila dvojica Peter Gomolák - Dávid Korčkovský zo Starej Ľubovne, ktorí donedávna, kým Dávid neukončil univerzitné štúdiá, boli vo vzťahu mentor - chránenec.

Rozbiehanie projektu bolo náročné na čas a kreativitu a nesmierne nám s ním pomohli kreatívci z Istropolitana Ogilvy²⁶ a reklamná agentúra Lemur²⁷. Nemalá úloha čaká v projekte aj lokálnych mentorov, ktorí budú s online mentormi spolupracovať.

Záujemcovia o online mentorovanie si svojich budúcich chránencov vyberali podľa snov, ktoré deti na stránke prezradili. Napríklad Denisa z Veľkej Idy, ktorý sníva o kariére bežca, má ochotu viesť k ďalším úspechom bývalý majster Slovenska v behu na 400 m, nádejnú tanečnú Kristínu zo Starej Ľubovne chce mentorovať tanečná trénerka z Bratislavy.

Mentori v programe Schopné deti sú so svojimi chránencami v častom online kontakte a dvakrát do roka sa osobne stretnú v spoločných táboroch, ktoré sú súčasťou programu.

Postupne mienime zapájať do online mentoringu ďalšie deti z našich komunitných centier aj z Luníka IX, kde máme projekt²⁸. Preto naďalej budeme hľadať online mentorov.

Ušľachtilé myšlienky, ktoré viedli budúcich online mentorov:

„Mentorstvo je možnosť byť dieťaťu oporným bodom.“

„Chcem byť poruke, keď dieťa potrebuje povzbudivé slovo či radu a mať z toho dobrý pocit na srdci.“

„Nechcem byť len jej mentorkou, ale aj staršou sestrou.“

„Je to možnosť odovzdávať skúsenosti a pomôcť dieťaťu vymaniť sa zo začarovaného kruhu. Naplňa ma, keď môžem niekomu pomôcť, aby našiel v sebe poklad.“

„Považujem za samozrejmosť pomôcť ľuďom, ktorí to potrebujú a zvlášť deťom. Každý si zaslúži šancu, aby zažil úspech a šťastie.“

„Zaujala ma obdivuhodná konkrétnosť predstavy dieťaťa, čo chce v budúcnosti dosiahnuť.“

Nadácia
Orange

²⁶ Bližšie v tejto správe na str 58.

²⁷ <http://bit.ly/2stxkCO>

²⁸ Bližšie v tejto správe na str 54.

Online mentoring, ktorý mení sny na skutočnosť

5.2.6 MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM²⁹

Mikropôžičky poskytujeme priebežne od roku 2007.

Prehľad poskytnutých mikropôžičiek (MP) (v rokoch 2007 – 2012 na rekonštrukcie, v rokoch 2013 až 2016 na svojpomocnú výstavbu)											
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	spolu
Počet MP	114	155	70	82	92	12	6	10	1	4 ³⁰	542

Ku koncu roka 2016 sme získali nového sponzora, firmu Hollen, s.r.o., ktorej dar doplnil náš Revolvingový fond. Z neho sme už v novembri poskytli navýšenie mikropôžičiek trom klientom z Rankoviec a ďalší siedmi môžu dostať navýšenie v roku 2017. Dôvodom navyšovania mikropôžičiek je sprísnenie stavebného zákona, ktorý po novom vyžaduje, aby domy splnili prísnejšiu energetickú triedu. V roku 2016 sme tiež pripravovali poskytnutie mikropôžičky v Dobšinej na kúpu rodinného domu, zapojili do sporiaceho projektu sedem rodín zo Starej Ľubovne, ktoré, ak splnia podmienku, v roku 2017 dostanú mikropôžičky na rekonštrukciu. V spolupráci s Mestom Košice a Mestskou časťou Košice – Luník IX sme rozbiehali nový projekt Budujeme nádej na Luníku IX, ktorý bude predpokladať poskytnutie viacerých mikropôžičiek na svojpomocnú výstavbu rodinných domov do osobného vlastníctva.

ZÁMER

Cestou finančnej inklúzie prispieť k celkovej sociálnej inklúzii a skvalitneniu života obyvateľov chudobných regiónov Slovenska.

CIEĽ

- Poskytnúť obyvateľom sociálne a ekonomicky

znevýhodnených regiónov Slovenska neziskovú mikropôžičku, určenú výlučne na nákup stavebných materiálov a odborných prác prostredníctvom svojpomocnej výstavby rodinného domu alebo na rekonštrukciu domu alebo bytu v osobnom vlastníctve.

- Podporiť uvedomie si vlastnej zodpovednosti za svoje bývanie a budúcnosť svojej rodiny.

VÝSLEDKY

- Od začiatku projektu si cestou mikropôžičky zlepšilo kvalitu bývania 542 rodín zo 17 miest a obcí východného a stredného Slovenska.
- Mikropôžičky sme poskytovali klientom, ktorí absolvovali naše Finančné vzdelávanie, naučili sa odkladať si peniaze v rámci nášho Sporiaceho projektu a pracovali na stavbe svojho domu.
- Mikropôžičkový program, spolu so Sporiacim programom sa ukázali ako možná cesta k preťatiu reťaze generačnej chudoby.
- Mikropôžičkový program presvedčil, že aj klient, ktorý žije z dávky v hmotnej núdzi, dokáže požičané splácať.
- Mikropôžičkový program sa stal súčasťou Operačného programu Ľudské zdroje pre roky 2014 – 2020.
- **Mikropôžičky sa stali súčasťou Aktualizo-**

²⁹ <http://bit.ly/2raoGuU>

³⁰ V roku 2016 sme poskytli navýšenie mikropôžičiek štyrom klientom: jednému zo Šimonoviec a trom z Rankoviec.

MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM

vaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, pripravených Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a schválených Vládou SR vo februári 2017.

Mikropôžičkový program priniesol do spoločenskej praxe i teórie cenný poznatok, založený na skúsenosti:

**SOCIÁLNE INVESTÍCIE SÚ ÚČINNÝM
NÁSTROJOM SOCIÁLNEJ PRÁCE.**

V roku 2016 sme však nadobudli aj novú skúsenosť:

**POČAS POSKYTOVANIA A PO POSKYTNUTÍ
MIKROPÔŽIČKY NESMIE POĽAVIŤ
SOCIÁLNA PRÁCA. NAOPAK,
JEJ DÔLEŽITOSŤ NARASTÁ.**

Sociálna práca s klientom má byť konzistentná od začiatku procesu, keď si budúci staviteľ začína sporiť, počas svojpomocnej výstavby až po úplné splatenie mikropôžičky. Klienti, sociálni pracovníci, zástupcovia samospráv, ale aj médií, si neraz myslia, že projekt svojpomocnej výstavby je investičnou aktivitou ETP Slovensko. V našom programe je každý klient samostatným stavebníkom, ktorý si stavia dom svojpomocne na základe stavebného povolenia, ktoré je vystavené na meno klienta. Úlohou ETP Slovensko je, v spolupráci s miestnou samosprávou a jej terénnymi pracovníkmi, prípadne inými lokálnymi dobrovoľníkmi, uľahčiť klientom proces svojpomocnej výstavby. Stavebný učiteľ, ktorého prácu financuje ETP, pomáha klientom počas celej výstavby, zaúča klientov do rôznych stavebných zručností a pomáha všade tam, kde je to potrebné. Gro

výstavby však skutočne leží na pleciach klientov.

Sumárny prehľad počtu mikropôžičiek k 31.12. 2016		
Stav - mikropôžičky	Počet	%
Splatené	315	58
Exekúcie a odpisy	107	20
Splácané	120	22
Spolu poskytnuté	542	100

Prehľad požíčaných a splatených mikropôžičiek k 31.12. 2016		
Stav - mikropôžičky	€	%
Splatené	559 613	74
Exekúcie a odpisy	71 939	9
Splácané	128 966	17
Spolu poskytnuté	760 518	100

Našimi klientmi boli prevažne ľudia, ktorí žijú zo sociálnych dávok alebo príležitostnej práce. Neziskové mikropôžičky sme poskytli ľuďom, ktorí by nemali šancu vyhovieť kritériám komerčných pôžičkových inštitúcií alebo ktorým banky pôžičku neposkytnú, kvôli adrese, na ktorej bývajú. Ich jedinou možnosťou získať finančné prostriedky by bolo obrátiť sa na nebankové finančné inštitúcie alebo úžerníkov.

Vrátené mikropôžičky tvoria revolvingový fond, vytvorený z pôvodných finančných zdrojov od americkej charitatívnej organizácie Habitat for Humanity. Z fondu sme požičiavali ďalším záujemcom. Pôvodný kapitál však už nestačil, preto sme aj v roku 2016 hľadali nových donorov, ktorí ho pomohli rozšíriť.

Klienti z Rankoviec aj jeden klient zo Šimonoviec, ktorým sme požičali na výstavbu rodinných domov, disciplinované a pravidelne každý mesiac splácali po 50 eur.

Všetkých 97 klientov z Nálepky už splatilo mikropôžičku v stanovenom termíne. V Ostrovanoch spomedzi 109 klientov, ktorí dostali mikropôžičku, 88 už splatili, 15 splácajú a 6 sú na exekúcii. Horšia bola disciplína splácania v tých lokalitách, kde už nepôsobilo naše komunitné centrum. Je to i napriek tomu, že klienti, ktorí si pred rokmi požičali na rekonštrukciu,

majú nižšie mesačné splátky, približne 27 eur. Najhoršia disciplína je v Nitre nad Ipľom, kde z 20 klientov iba jeden mikropôžičku splatil a jeden spláca, vo Veľkých Kapušanoch, kde splatil iba jeden klient z deviatich.

MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM PODPORILI:

5.2.7 PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – Z CHATRČE DO 3E DOMU³¹

Projekt sme realizovali v Rankovciach od januára 2013 a pokračovali sme v ňom aj v roku 2016.

ZÁMER

Navrhnuť a odskúšať udržateľný model svojpomocnej výstavby v segregovaných lokalitách.

CIEĽ

- Zlepšiť kvalitu života sociálne znevýhodnených obyvateľov.
- Overiť inovatívny model sociálnej práce.
- Šetriť verejné zdroje.
- Zväčšovať príležitosti segregovaných obyvateľov.
- Zmenšovať rozdiely medzi segregovanými obyvateľmi a majoritou.

VÝSLEDKY

- V Rankovciach stojí šesťnásť svojpomocne postavených domov.
- Od januára 2013 sme spoločne s obcou a miestnym občianskym združením podporili
 - celkovo šesťnásť rodín z Rankoviec, aby si legálne a svojpomocne,
 - za pomoci nášho Sporiaceho a Mikropôžičkového programu, postavili do osobného vlastníctva, alebo dostavali a legalizovali rozostavané domy.
- Na stavbe sme uskutočnili niekoľko prezentácií a návštev, na ktorých sa zúčastnili podporovatelia, či záujemcovia o projekt.
- **Svojpomocná výstavba sa stala súčasťou Aktualizovaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, pripravených Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a schválených Vládou SR vo februári 2017³².**

Skúsenosť nás presvedčila, že:

- **svojpomocná výstavba je inovatívny – a ako sa ukázalo aj veľmi efektívny – nástroj sociálnej práce s klientom,**
- **svojpomocná výstavba je jeden z nástrojov sociálnej práce v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.**

Pri svojpomocnej výstavbe domu nejde len o novú a lepšiu strechu nad hlavou, ale aj - či skôr **hlavne – ide o to, čo prináša proces jej nadobudnutia**. V procese svojpomocnej výstavby má sociálna práca nenahraditeľnú úlohu. Sociálny pracovník vystupuje ako agent sociálnej zmeny klienta a komunity. Pre túto zmenu inšpiruje a pomáha v nej. Klient je aktívnym partnerom.

POČAS CELÉHO PROCESU SVOJPOMOCNEJ VÝSTAVBY DOMU DO OSOBNÉHO VLASTNÍCTVA - OD JEHO ÚPLNÉHO ZAČIATKU AŽ PO KOLAUDÁCIU, BA I PO NEJ - NESMIE POĽAVIŤ SOCIÁLNA PRÁCA. NAOPAK, JEJ DÔLEŽITOSŤ NARASTÁ.³³

V Rankovciach sa však stalo, že stavebníci, ktorí svoje domy začali stavať v roku 2015, sa podujali na zmenu veľkosti domu oproti projektu, ktorá znamenala väčší nápor na ich financie a práce sa predĺžili. Stavba sa predražila i o opatrenia v záujme zákonom stanoveného energetického certifikátu³⁴ a okrem toho sa zvýšili ceny niektorých materiálov. Z dôvodu nedostatku financií práce na stavbe v roku 2016 desať mesiacov stáli. Znovu sa rozbehli až vtedy, keď sme klientom mohli poskytnúť navýšenie mikropôžičky od nového donora – spoločnosti Hollen. Od novembra sa klientom opäť venoval **učiteľ stavebníkov svojpomocnej výstavby**.

³¹ <http://bit.ly/2rKiqe1>

³² Akčný plán pre oblasť bývania: Opatrenie 1.2. Podporiť vlastnicke bývanie v obciach s prítomnosťou MRK, Aktivita 1.2.3. Realizovať pilotný program svojpomocnej výstavby vlastníckeho bývania financovaného prostredníctvom mikropôžičiek

Tieto skutočnosti nás doviedli k poznaniu, že je potrebné:

- Ešte viac dbať na **jasné „pravidlá hry“** - dať si záležať na tom, aby klienti a spolupracovníci porozumeli všetkým podmienkam zmluvy.
- Pri stanovovaní maximálnej výšky mikropôžičky rátať s možnými zmenami s ohľadom na nové okolnosti, napr. so zmenami zákonov alebo zväčšením počtu členov domácnosti a podobne.
- Od začiatku programu veľmi **jasne a zrozumiteľne vysvetľovať podmienky programu, a to všetkým zúčastneným, klientom i lokálnym partnerom.**
- **V písomnej podobe, v jednoduchom a zrozumiteľnom jazyku, pripraviť pravidlá a podmienky programu a odovzdať ich všetkým osobám zúčastneným na projekte.**
- Zabezpečiť, aby program mala od začiatku až do konca v teréne **na starosti len jedna organizácia.**

Okrem výstavby bezpečného, zdravého a legálneho domova projekt priniesol efekty:

- Výrazne sa zlepšili základné životné podmienky

zapojených rodín.

- Stavebníci nadobudli pracovné zručnosti a návyky, čo zvyšuje ich uplatniteľnosť na pracovnom trhu.
- V stavebníkoch a ich rodinách nastal osobnostný a postojový posun. Stúpil ich sociálny status v komunite, narástol pocit osobnej zodpovednosti. Prostredníctvom svojpomocnej výstavby si budovali vzťah k vlastnému majetku.
- Nastala nevyhnutná spolupráca s majoritou, čo prispelo k preklenovaniu stereotypov a predsudkov na oboch stranách.
- Úspech stavebníkov motivuje ostatných obyvateľov komunity a ľudí z ďalších vylúčených komunít na Slovensku.
- **Oproti roku 2013, kedy sa projekt začal, sa stroj-násobil počet stavebníkov, ktorí sú zamestnaní na plný pracovný úväzok.**
- Model svojpomocnej výstavby šetrí verejné financie.
- Svojpomocná výstavba v Rankovciach sa ukázala byť efektívnejšia nielen finančne, ale najmä má omnoho väčší integračný potenciál ako iné mode-

³³Tvrdenie vychádza zo skúsenosti v Rankovciach, kde nastali nedorozumenia, keď si klienti žiadali a vynucovali navýšenie mikropôžičky, hoci jej výška bola vopred zmluvne dohodnutá. To bolo zdrojom problému.

³⁴Podľa zákona č. 555/2005 §2, odsek (1) odstavce c)

ly sociálneho bývania, dosiaľ realizované na území SR.

Program svojpomocnej výstavby rodinných domov bol financovaný z rôznych zdrojov inštitucionálnych partnerov, individuálnych darcov a vlastných zdrojov ETP. Prvýkrát na Slovensku sme pilotne testovali nový model svojpomocnej výstavby rodinného domu, ktorý je osobným vlastníctvom rodiny staviteľa, financovaný kombináciou vlastných úspor a neziskovej mikropôžičky. Domy si stavali mladí ľudia z marginalizovanej rómskej komunity na legálnych a vysporiadaných pozemkoch, na základe platne vydaného stavebného povolenia.

Náklady na výstavbu si hradili budúci majitelia z vlastných úspor, sporenia ETP a mikropôžičky ETP. Domy sú napojené na infraštruktúru, majú sociálne zariadenie, elektrickú a vodovodnú prípojku a napojenie

na kanalizáciu. Stavali sa podľa variabilného projektu prírastkového domu, ktorý vytvorila Ing. arch. Katarína Smatanová.

Náklady na výstavbu jedného domu s celkovou obytňou plochou 50 m² na prízemí a 50 m² na poschodí vyšli približne na 10 000 eur.

Inovativnosť projektu spočíva v nasledovnom:

- Svojpomocná výstavba o. i. vytvára pracovné zručnosti a návyky.
- Je to samofinancovaná výstavba s pomocou sporenia a mikropôžičky.
- Osobné vlastníctvo vedie k zodpovednosti a zvyšuje spoločenský status.
- Legálne domy dávajú právnu istotu bývania.
- Financovanie nezaťažuje verejné financie.
- Efekt win-win-win vedie k spolupráci.

V rámci projektu sme vydali publikáciu Krok za krokom³⁵ – manuál zhrňajúci naše skúsenosti so svojpomocnou výstavbou pre všetkých, ktorí chcú projekt replikovať. Publikácia je dostupná v slovenskom aj anglickom jazyku. V roku 2016 sme pracovali na novej publikácii Krok za krokom - Dôvetok, ktorá sumarizuje poznatky z posledných dvoch rokov výstavby v Rankovciach.

Veríme, že náš projekt Budujeme nádej – Z chatrče do 3E domu naozaj pomôže odstrániť zo Slovenska chatrče a ich obyvatelia sa nasťahujú do slušných, svojpomocne postavených domov. **Zaradenie svojpomocnej výstavby do Aktualizovaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 to naznačuje.**

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – Z CHATRČE DO 3E DOMU PODPORILI:

INDIVIDUÁLNI
DARCOVIA

³⁵ Mačáková Slávka, Smatanová Katarína, Kutaš Slavomír, Vavrinčík Martin, Gondová Viera: Krok za krokom Z chatrče do 3E domu. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, 2014, s.53. Dostupné aj na <http://bit.ly/2qns6LL>, v angličtine: <http://bit.ly/2qv71de>, alebo <http://bit.ly/2r0eW68>

5.2.8 PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX³⁶

Projekt realizujeme od roku 2016. Skladá sa z viacerých projektov a jeho súčasťou je svojpomocná výstavba rodinných domov na košickom sídlisku Luníku IX za vlastné finančné prostriedky budúcich majiteľov domov.

ZÁMER

Zapojiť obyvateľov Luníka IX v Košiciach do programu svojpomocnej samofinancovanej výstavby rodinných domov s pomocou Sporiaceho a Mikropôžičkového programu. Pracovať s deťmi našich klientov.

CIEĽ

- Zlepšiť kvalitu života sociálne znevýhodnených obyvateľov.
- Overiť inovatívny model sociálnej práce – svojpomocnú výstavbu v mestskej aglomerácii.
- Poskytnúť desiatim motivovaným rodinám neziskové mikropôžičky za predpokladu, že si budú pravidelne dlhodobo sporiť 50 eur mesačne a že si domy postavia vlastnoručne.
- Šetriť verejné zdroje.
- Uplatniť a rozvíjať pri práci s dospelými a deťmi všetky naše priority: vzdelávanie, bývanie, finančná inklúzia a zamestnanie.
- Zväčšovať príležitosti segregovaných obyvateľov a znižovať rozdiely medzi nimi a majoritou.

VÝSLEDKY

- Z radu stretnutí so zástupcami Mesta Košice a Mestskej časti Luník IX sa zrodil program perspektívnej spolupráce.
- Nadviazanie spolupráce s nadšencami z iných organizácií mesta.
- Zorganizovanie spoločných stretnutí.

Aby sme dokázali s partnermi spoločne postupovať a navzájom sa dopĺňať, bolo potrebné zosúladiť sa vo vnímaní a chápaní problémov a zladíť aj svoje predstavy, očakávania, ambície a plány. Začali sme školením Mosty z chudoby, čo podľa našich skúseností pomáha vytvoriť spoločný východiskový základ (ideový, hodnotový, informačný a ľudský) pre poznanie problémov, hľadanie ich riešení a nastavovanie priorít. Spoločný a skutočne partnerstvý postup vyvolal záujem všetkých zúčastnených, ako aj lokálnych i celoslovenských médií.

AMBÍCIA: ABY LUNÍK IX BOL SÍDLISKOM AKO KTORÉKOL'VEK INÉ SÍDLISKO

Mesto Košice prisľúbilo zmeniť územný plán, spolupracovať na aktualizácii koncepcie, príprave akčného plánu a tiež aj na realizácii projektu. Prvým krokom spolupráce bol trojdňový pracovný workshop pre zainteresovaných zamestnancov mesta a mestských podnikov v novembri 2016. Druhý pracovný workshop sa uskutočnil v januári 2017 a bol zameraný na aktualizáciu Koncepcie Luník IX a prípravu akčného plánu.

Prvé rodiny si začali sporiť už vo februári 2017, aby mohli začať s výstavbou na jar 2018.

Podmienky zapojenia sa do projektu:

- Klient má **trvalé bydlisko na Luníku IX v Košiciach**.
- Klient sa **dvanásť mesiacov zúčastňuje na našich stretnutiach a vzdelávacích aktivitách**.
- Klient si **pravidelne sporí na svoju vlastnú vkladnú knižku vopred dohodnutú sumu, minimálne 50 eur, najmenej počas dvanástich mesiacov**.
- Ak klient dodrží všetky podmienky projektu, o ktorých informujeme na našich stretnutiach, len

čo bude mať mesto Košice pripravené **stavebné pozemky** a klient bude mať vydané právoplatné **stavebné povolenie**, dostane od ETP Slovensko neziskovú **mikropôžičku**, za ktorú si nakúpi stavebný materiál a svojpomocne si začne stavať legálny rodinný dom do osobného vlastníctva.

Odbornú pomoc pri výstavbe rodinných domov na Luníku IX poskytne ETP Slovensko.

Počet stavebných pozemkov na Luníku IX bude známy až po zverejnení zmeny územného plánu mesta Košice, na ktorej pracuje Útvar hlavného architekta mesta Košice.

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX PODPORILI:

5.2.9 PROJEKTY V SPOLUPRÁCI

S MESTOM KOŠICE A MESTSKOU ČASŤOU LUNÍK IX

Vedenie mesta a zodpovední pracovníci majú záujem o funkčnú spoluprácu na riešení problémov v lokalitách s vysokým počtom vylúčených osôb. Prvým krokom bolo podpísanie Memoranda o spolupráci medzi Mestom Košice a ETP Slovensko. Verím, že naša spolupráca pomôže sociálne znevýhodneným obyvateľom lepšie sa zorientovať v oblasti finančnej disciplíny a svojpomocného riešenia bývania³⁷,” uviedla k spolupráci viceprimátorka Mesta Košice Renáta Lenártová.

Memorandum o spolupráci s ETP Slovensko³⁸ podpísali Mesto Košice v zastúpení viceprimátorkou Renátou Lenártovou v októbri 2016.

Predmet spolupráce:

- 1. Zlepšenie kvality bývania sociálne vylúčených obyvateľov Mesta** ich zapojením do programov svojpomocnej samofinancovanej výstavby rodinných domov a pomoci pri rekonštrukciách a opravách dostupných mestských bytov a iných priestorov vhodných na bývanie rodín zapojením do Sporiaceho a Mikropôžičkového programu.
- 2. Zvýšenie sociálno-ekonomického kapitálu sociálne vylúčených obyvateľov Mesta** ich zapojením do školení finančnej gramotnosti a rodinného finančného plánovania (Nebojme sa peňazí a Naplánuj si budúcnosť).
- 3. Zlepšenie kvality vzdelávania v školských zariadeniach na území Mesta**, v ktorých sa vzdelávajú sociálne vylúčené deti a mladí ľudia v riziku chudoby prostredníctvom zavádzania osvedčených edukačných postupov vo vzdelávaní žiakov, mládeže a dospelých ohrozených rizikom chudoby a zo sociálne vylúčeného prostredia (Feuersteinovo Inštrumentálne obohacovanie a Krížom-krážom, Mentorský program, Program práce s rodičmi, Pracovná integrácia).

- 4. Zlepšenie kvality sociálnych služieb poskytovaných zamestnancami Mesta a zamestnancami organizácií zriadených Mestom**, ktorí v rámci svojich pracovných kompetencií prichádzajú pravidelne do kontaktu so sociálne vylúčenými obyvateľmi zažívajúcimi generačnú chudobu, prostredníctvom zapojenia zamestnancov Mesta a zamestnancov organizácií zriadených Mestom do vzdelávacích aktivít navrhnutých združením.
- 5. Iné aktivity zamerané na zlepšovanie kvality života sociálne vylúčených obyvateľov Mesta.**

Identické memorandum s Mestskou časťou Luník IX sme pripravili a podpísali začiatkom roka 2017. Ďakujeme Mestu Košice a Mestskej časti Luník IX.

 KOŠICE

³⁷ Citácia z <http://bit.ly/2r0mS7r>

³⁸ Memorandum je dôležité pre náš projekt Budujeme nádej na Luníku IX. Bližšie o projekte v tejto Výročnej správe na str 54.

PROGRAM EXPERTNÉHO DOBROVOLNÍCTVA - LEAF

Program expertného dobrovoľníctva Akadémie LEAF vyzval na jar mladých profesionálov, aby v záujme dobrej veci darovali svoje dobré myšlienky a pomohli tak tým, ktorí pomáhajú.

ETP Slovensko bolo medzi tromi desiatkami organizácií, ktoré sa uchádzali o pomoc experta – dobrovoľníka. Hľadali sme špecialistu, ktorý by nám pomohol s vytvorením komunikačnej stratégie.

Mrzí nás negatívny postoj verejnosti voči našim klientom a vieme, že sa veľkou mierou nezakladá na pravde, ba poznáme príklady hodné nasledovania. Preto sme mali záujem odborne a pútavo, zrozumiteľne a zapamätateľne sprostredkovať zaujímavé a konkrétne fakty zo života našich klientov, naše skúsenosti, objektívne dáta a analýzy.

Program expertného dobrovoľníctva nás doviedol k mladému, talentovanému **žurnalistovi Petrovi Nagyovi z Bratislavy**, ktorý prejavil úprimný záujem o našu problematiku a spoluprácu. Zúčastnil sa

na Letnom tábore - Letnej akadémii bez predsudkov, kde spoznal našich mladých klientov a začal o našich témach písať blogy, ktoré uverejnil mienkotvorný denník Sme. Sme blogy Petra Nagyho boli pútavé, vždy cez konkrétny ľudský príbeh približovali svet materiálnej chudoby a ďalších spoločensky daných obmedzení našich klientov a cesty ETP, ako tieto neduhy pomáha odstraňovať.

Blogy mali vysokú čítanosť a ešte viac dostali do vedomia verejnosti naše témy a našu prácu. Ďakujeme Akadémii LEAF a menovite Lucii Rechterovičovej Žiškovéj, ktorá sa nám intenzívne venovala a obohatila náš letný tábor, Petrovi Nagyovi a denníku Sme.

PROJEKTY V SPOLUPRÁCI

VIANOČNÝ STÁNOK – U. S. STEEL KOŠICE

Ako už tradične, aj v decembri 2016 nám **US STEEL na Košických Vianociach na Hlavnej ulici poskytli na jeden deň vianočný stánok**. Náš vianočný stánok sa niesol v znamení projektu online mentoringu Schopné deti. Všetky darčeky sme balili do darčkových tašiek s logom projektu, na priečelie stánku sme umiestnili billboard Schopných detí a schopné deti z Veľkej ldy mali v stánku aj službu.

Počas zbierky **sme vyzbierali 446,64€**, čo je o tretinu viac ako rok predtým. Darcovia si vyberali z výrobkov, ktoré na túto príležitosť zhotovili deti v našich komunitných centrách v Rankovciach, Starej Ľubovni-Podsadku a Veľkej lde. Vyzbierané peniaze sa použijú na prácu komunitných centier. Ďakujeme US STEEL-u.

PRO BONO MARATÓN – NADÁCIA PONTIS

V júni sme sa zúčastnili na Pro Bono Maratóne v Bratislave, ktorý zorganizovala Nadácia Pontis. V rámci tohto podujatia **poskytovali dobrovoľníci z firiem svoje bezplatné pro bono profesionálne služby neziskovkám**. Dobrovoľníci a zástupcovia neziskových organizácií vytvorili tímy, ktoré 12 hodín nepretržite pracovali na svojej téme. Zaujala nás ponúkaná oblasť - tvorba marketingovej kampane, komunikačná stratégia a reklama, pre ktorú sme získali dobrovoľníkov z reklamnej agentúry **Istropolitana Ogilvy**.

Keď sme kreatívcom z Istropolitana Ogilvy predstavili našu organizáciu a našu činnosť, zvlášť ich zaujal náš Mentorský program. **Prišli s úžasným nápadom - rozšíriť mentorský program o online mentoring**. V priebehu jedného dňa pripravili návrh príťažlivej kampane, vymysleli názov nášho online mentoringu Schopné deti, pretože naše deti sú naozaj schopné a navrhli použiť **schopnedeti.sk** ako názov webovej stránky online mentoringu. S reklamnou agentúrou sa nám vynikajúco spolupracovalo, boli veľmi ústretoví a tvoriví a nemali problém spojiť našu predstavu so

svojou, vychádzajúcou zo zásad tvorby reklamy a marketingu.

Istropolitana Ogilvy nám ponúkla pomocnú ruku aj po Pro Bono Maratóne, čo sme radi využili. Vytvorila nám celú kampaň projektu, za čo sme nesmierne vďační. Projekt Schopné deti sme rozpracovali a sľubne sa rozbehol, avšak to, že vôbec vznikol, je zásluha Istropolitany Ogilvy a Pro Bono Maratónu Nadácie Pontis. Ďakujeme im.

Istropolitana Ogilvy
Share for the Screen World

ODBORNÁ ARGUMENTÁCIA

Vysoko si vážime odborný vklad Ing. Martiny Kubánovej z SGI, Mgr. Radovana Ďuranu, PhD. z INESS a Ing. Antona Marcinčina, PhD. z Úrady vlády SR, ktorí venovali svoj voľný čas a pomohli nám vypočítať straty verejných výdavkov, ak vzdelávanie detí z rómskych osád ostane bez zmeny. Vypočítali aj očakávané úspory verejných financií, ak sa navrhované odporúčania z výskumu v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity a z našich dlhoročných skúseností uvedú do každodennej praxe. Ich rady a výpočty sme zahrnuli do argumentov, ktoré sme prezentovali v publikácii Učíme sa učiť sa. Ďakujeme.

Pre desiatku publikácií, ktoré už vyšli z „dielne“ ETP, je charakteristické, že

- všetky sú vlastne výstupmi z praxe sociálneho laboratória a prezentujeme v nich iba to, čo sme overili.
- To nás oprávňuje, aby naše publikácie prinášali odporúčania pre štátny sektor, pretože máme záujem, aby z našich overených skúsenosti mali osov nielen naši klienti, ale všetci, ktorým budú na prospech.

V roku 2016 sme vydali tri publikácie a na ďalšej sme pracovali.

6.1 MENTORSKÝ PROGRAM³⁹

„Byť mentorom je jedna z takých skúseností, ktorá prináša odmenu a stojí za vynaloženú námahu. Môže však byť aj veľkou výzvou,“ dočítate sa v našej publikácii, ktorá vyšla vo februári a hovorí o našich skúsenostiach, výsledkoch a odporúčaniach pri práci so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít.

Je to prvý titul z novej edície ETP, pre ktorú je príznačná jednotná grafika a, samozrejme, kvalitný text, podložený dôkladnou znalosťou problematiky, širokým rozhľadom a praktickými skúsenosťami. Publikácia Mentorský program vyšla ako súčasť projektu Komunita na ceste k prosperite⁴⁰.

- Podáva charakteristiku Mentorského programu ako osvedčeného nástroja sociálnej a pracovnej integrácie,
- hovorí o súčasnom nastavení verejných politík v oblasti vzdelávania detí a mládeže z marginalizovaných komunít v nadväznosti na Mentorský

- program,
- vysvetľuje základné pojmy Mentorského programu,
 - charakterizuje mentoring na Slovensku,
 - bližšie sa zaoberá Mentorským program ETP Slovensko, kde sú tabuľky, analýzy, výpovede mentorov i chránencov, rozbor problémov a úspechov.
 - Záverom prikladáme internú i externú evaluáciu Mentorského programu a odporúčania ETP Slovensko, ktoré možno sumárne vyjadriť:

Navrhujeme v súlade so Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do r. 2020, čiastkovým cieľom č. 1 a špecifickým cieľom 5.1.1. OP Ľudské zdroje zaradiť Mentorský program me-

³⁹ Stašáková Ľudmila, Mačáková Slávka: Mentorský program pre prácu so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít, skúsenosti – výsledky – odporúčania. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, s. 34. Dostupné na <http://bit.ly/2beqpxp>, resp. <http://bit.ly/2qo0bLL>

⁴⁰ Tento rozsiahly projekt sme realizovali od mája 2012 do konca roka 2015. Jeho zámerom bolo prispieť k sociálnej integrácii a inklúzii detí zo sociálne znevýhodnených rómskych komunít a k zníženiu sociálno-ekonomických rozdielov medzi väčšinovým obyvateľstvom a rómskou menšinou. Dostupné na <http://bit.ly/2rt3Mlr>

dzi povinné aktivity v rámci Národného projektu komunitné centrá.

Publikácia je určená nielen našim mentorom, ale aj organizáciám a jednotlivcom, ktorí mentoring uplatňujú, alebo chcú tak urobiť a štátnej správe, ktorá má možnosť rozšíriť túto našu osvedčenú skúsenosť do širokej praxe.

6.2 PRACOVNÁ INTEGRÁCIA⁴¹

Úspešná integrácia obyvateľov segregovaných rómskych osád na trhu práce si vyžaduje systematický a dlhodobý prístup. Aktivity súvisiace s podporou zamestnanosti, hľadaním a udrzaním adekvátneho pracovného uplatnenia pre ľudí zo sociálne vylúčených komunít sú však „behom na dlhú trať“. V rámci projektu Komunita na ceste k prosperite⁴² sme realizovali a overovali množstvo sociálnych inovácií vrátane testovania nového nástroja sociálnej práce s klientmi zo segregovanej osady – mediácie pracovnej integrácie.

- Publikácia predstavuje výsledky, skúsenosti a odporúčania, ktoré sme nadobudli,
- prináša prehľad stavu verejných politík v oblasti zamestnávania na národnej a európskej úrovni,
- popisuje inovatívny nástroj sociálnej práce mediáciu pracovnej integrácie a metódy práce s klientom,
- predstavuje konkrétne príklady aplikácie systémových opatrení a politík zamestnanosti v práci s klientmi zo sociálne vylúčených komunít,
- zaoberá sa aplikáciou opatrení na trhu práce v súvislosti projektom svojpomocnej výstavby,
- hovorí o zvyšovaní zamestnatelnosti v komunitách prostredníctvom zvyšovania kvalifikácie

a druhošancového vzdelávania, ale tiež finančného vzdelávania a vytvorením inovatívneho mikropôžičkového sociálneho fondu,

- prináša odporúčania pre zamestnávateľov,
- uvádza príklady dobrej praxe.

Publikácia je určená ľuďom, ktorí pôsobia v pomáhajúcich profesiách, na úradoch práce, vo vzdelávacích inštitúciách, zamestnávateľom a všetkým tým, ktorí by sa mali venovať zvýšeniu zamestnanosti obyvateľov segregovaných komunít, vrátane vysokých štátnych úradníkov a tvorcov politík pre málo rozvinuté lokality, čo sú veľkou mierou práve tie, kde sa sústreďuje vylúčené obyvateľstvo.

⁴¹ Hrubá Lucia, Mačáková Slávka, Stašáková Ľudmila, Zelizňáková Eva: Pracovná integrácia, skúsenosti – výsledky – odporúčania. ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj, 2016, s. 66. Dostupné aj na <http://bit.ly/2beqGcz>, resp. <http://bit.ly/2s2blgI>

⁴² Tento rozsiahly projekt sme realizovali od mája 2012 do konca roka 2015. Jeho zámerom bolo prispieť k sociálnej integrácii a inklúzii detí zo sociálne znevýhodnených rómskych komunít a k zníženiu sociálno-ekonomických rozdielov medzi väčšinovým obyvateľstvom a rómskou menšinou. Dostupné na <http://bit.ly/2rt3Mlr>

6.3 UČÍME SA UČIŤ SA⁴³

Táto naša dosiaľ najrozsiahlejšia publikácia podáva dôkaz o tom, že deti z rómskych osád, rovnako ako všetky ostatné zdravé deti, sú vzdelávateľné a rady sa učia, pravda, ak majú vytvorené férové podmienky.

Po publikácii Učme sa učiť sa⁴⁴ je to už druhá kniha o prednostiach a aplikovaní Feuersteinovej metódy Inštrumentálneho obohacovania (FIE) v prostredí detí zo segregovaných osád.

Mottom novej publikácie je myšlienka tvorcu metódy, izraelského psychológa, profesora Reuena Feuersteina: „Ak nie si pripravený všímať si silné stránky svojich žiakov, nedotýkaj sa ich slabých stránok.“

Prvá časť publikácie

- prezentuje súčasný stav vo vzdelávaní detí zo segregovaných komunít,
- ponúka riešenia a témy na zamyslenie sa z domácich i zahraničných skúseností,
- predstavuje rigorózný experiment, prostredníctvom ktorého sa v spolupráci s výskumníkmi z Ka-tedry psychológie Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe overovala Feuersteinova metóda Inštrumentálneho obohacovania (FIE) a porovnávala sa jej efektívnosť s metódou Krížom-krážom,
- zhrňa výsledky výskumu a interpretuje ich textom i grafikou,
- navrhuje, ako zmeniť súčasný stav,
- prináša odporúčania pre prax.

Druhá časť publikácie

- približuje činnosť a význam školských klubov FIE, ktoré pracovali v spolupráci s miestnymi základnými školami v troch lokalitách, kde ETP pôsobilo,

- popisuje a charakterizuje jednotlivé inštrumenty FIE a spôsob práce s nimi,
- približuje činnosť a význam školských klubov Krížom-krážom, ktoré pracovali v spolupráci s miestnymi základnými školami v troch lokalitách, kde ETP pôsobilo,
- popisuje päť edukačných oblastí, učebné zdroje, stimulačný program, dramatické projekty, rozvíjanie matematických schopností a hry,
- prináša ukážky pracovných listov, prác detí a ďalší bohatý a inšpiratívny obrazový materiál.

Publikácia je určená pedagógom pri práci s deťmi z vylúčených komunít a všetkým kompetentným, v ktorých moci je skvalitniť vzdelávanie detí zo segregovaného prostredia a dať im tak väčšie šance do života.

SKÚSENOSTI
VÝSLEDKY
ODPORÚČANIA

UČÍME SA
UČIŤ SA

⁴³ Mačáková Slávka, Révészová Zuzana, Orságová Lenka, Pustulková Danka, Fortunová Vladimíra, Pavlovská Soňa, Pilipčuková Natália, Borzová Veronika: Učíme sa učiť sa, skúsenosti – výsledky – odporúčania. ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj, 2016, s. 240. Dostupné aj na <http://bit.ly/2fxspu5>, resp. <http://bit.ly/2s2cc6z>

6.4 LETÁKY

Obidva naše nové letáky mali „premiéru“ v máji na Metodickom dni o inovatívnych postupoch v Starej Ľubovni-Podsadku.

Dvojstranový leták **UČÍME SA UČIŤ SA**⁴⁵, ktorý vyšiel v máji, v skratke prezentuje, ako pracujeme s deťmi zo segregovaných rómskych komunít, ktoré spravidla začínajú povinnú školskú dochádzku bez predchádzajúcej predškolskej prípravy. Odpovedáme v ňom na otázky:

- Prečo?
- Ako na to
- Čo je cieľom?
- Kto nám s tým pomáha?

Štvorstranový leták **ZVÄČŠUJEME MOŽNOSTI – ZMENŠUJEME ROZDIELY**⁴⁶ veľmi stručne vyjadruje, že našim cieľom je prispieť k osobnostnému rozvoju zraniteľných skupín obyvateľov, najmä detí. Preto klientom ukazujeme cestu, ako aktívne riešiť svoje problémy a neostať v situácii obete. Skúsenosti nás presviedčajú, že pozitívne zmeny v segregovaných komunitách sú možné. Leták sa sústreďuje najmä na vzdelávanie.

⁴⁴ Mačáková Slávka, Heveriová Mária, Šimková Simona, Vavrinčík Martin: Učme sa učiť sa, Pilotná aplikácia metódy Feuersteinovho Inštrumentálneho obohacovania vo vzdelávaní detí z marginalizovaných komunít. ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj, 2015, s. 38. Dostupné aj na <http://bit.ly/2qv6JDI>, resp. <http://bit.ly/2r0sLS9>

⁴⁵ <http://bit.ly/2qviLg2>

⁴⁶ <http://bit.ly/2s2d4lz>

JANUÁR

- **PREZIDENT SR ANDREJ KISKA V HUMENNOM** sa utečencom prihovoral: Milé deti, milé mamy, milí otcovia, milí starí rodičia, pričom ocenil prácu neziskových organizácií.
- **U PRINCA CHARLESA v ŠKÓTSKU** bola s prezidentom SR Andrejom Kiskom riaditeľka ETP Slávka Mačáková.
- **ETP NAVRHLO MESTU KOŠICE SPOLUPRÁCU** pri zlepšení situácie na Luníku IX.
- **STRETNUTIE RODIČOV PREDŠKOLÁKOV** vo Veľkej Ide na otvorenej vyučovacej hodine, kde sa rodičia presvedčili, ako veľa sa ich ratolesti naučili.

FEBRUÁR

- **VYŠIEL PRVÝ TITUL Z NAŠEJ NOVEJ EDÍCIE** – Mentorský Program - pre ktorú bude príznačný kvalitný text a jednotná grafika.
- **ZÁBAVA NA KARNEVALOCH** bola vo všetkých komunitných centrách.
- **BEZ NUDY** trávili deti z Podsadku celý týždeň jarných prázdnin. Príťažlivý program mali aj v Ran-kovciach a Veľkej Ide.
- **RÓMOM SA TREBA VENOVAŤ OD KOLÍSKY PO KARIÉRU** – pod týmto názvom vyšiel v denníku Sme rozhovor so Slávkou Mačákovou⁴⁷.
- **PRVÉ A DRUHÉ STRETNUTIE ZÁSTUPCOV MESTA KOŠICE A ETP O PODMIENKACH A SPO-LUPRÁCI** pri svojpomocnej, samofinancovanej výstavbe domov na Luníku IX.
- **VÝLET DO KOŠÍC** si urobili klienti z ETC Humenné.

⁴⁷ <http://bit.ly/2rt02qg>

Rómom sa treba venovať od kolísky po kariéru

Rozhovor so Slávkou Mačákovou, riaditeľkou neziskovej konzultačno-vzdelávacej organizácie ETP Slovensko.

10.2.2016

Veľa Slovákov vníma problém s marginalizovanými rómskymi komunitami tak, že naň existujú jednoduché riešenia, ale tie nikto nemá odvahu urobiť – prísne zákony, tvrdia policajti, obmedzenie sociálnych dávok. Ako by ste ho riešili vy?

„Jednoduché riešenia zložitých problémov neexistujú. Neriešenie alebo neodborné riešenie najvypuklejších problémov však ešte viac skomplikuje už aj tak ťažkú situáciu. Uvediem príklad. Už v roku 2008 a potom opakovane v rokoch 2010 a 2012 sme mestu Košice ponúkali spoluprácu pri riešení bývania na Luníku IX. Navrhovali sme postupné rekonštrukcie bytov využitím našich vtedajších projektov sporiaceho a mikropôžičkového. Ak by mesto súhlasilo, obyvatelia Luníka IX si mohli sporiť na opravu bytov, v ktorých bývali. Mesto na naše ponuky nereagovalo. Výsledkom nečinnosti mesta je osada Mašličkovo so všetkými dôsledkami. Možnosti našich projektov využili stovky obyvateľov iných miest a obcí na strednom a východnom Slovensku a zrekonštruovali si bývanie. Postavenie jedného domu v Rankovciach aj s pozemkom vychádza na približne 10-tisíc eur. Mesto Košice postavilo na Luníku IX v minulom roku nájomné byty pre dvanásť rodín za 550-tisíc eur. Za tie isté peniaze mohlo namiesto dvanástich rodín získať nové bývanie 55 rodín.“

MAREC

- **V PODSADKU VZNIKOL SPEVÁCKY ZBOR.** Predchádzali mu výbery budúcich spevákov.
- **TRETIE STRETNUTIE ZÁSTUPCOV MESTA KOŠICE A ETP SLOVENSKO.**
- **PROGRAM K MDŽ** pripravili pre svoje mamy deti v komunitných centrách.
- **POSEDENIE PRI ČAJI A DOMÁCIH KOLÁČOCH,** ktoré upiekli muži v ETC k MDŽ.
- **INDOOR IHRISKO GULÔČKA** navštívili klienti ETC.
- **V BÁBKOVOM DIVADLE** v Košiciach na predstavení Kozliatka a vlk sa stretli deti z Rankoviec a Veľkej Idy a spoločne sa aj prešli po meste.

APRÍL

- **ČHAVORENGE IDY KELAROVEJ** má nových členov - chlapcov z Rankoviec a Podsadku.
- **GALAVEČER 2016** v Podsadku vyše dvoch hodín zabával viac ako šesťstočlenné publikum. Účinkujúci mali od päť do päťdesiat rokov a bolo ich takmer šesťdesiat.
- **VEREJNÉ TANEČNÉ VYSTÚPENIE SOMÁLSKÝCH DIEVČAT S RÓMSKOU TANEČNOU SKUPINOU** z Podskalky pri Humennom. Klientky z ETC chodili nacvičovať na Podskalku raz týždenne od februára.
- **DEŇ NARCISOV** – Klienti ETC boli na prednáške o zdravom životnom štýle vo Vihorlatskom múzeu.
- **ZAMESTNANCI ETP ABSOLVOVALI ŠKOLENIE NA PC HRY** v komunitnom centre vo Veľkej Ide.
- **O BEZPEČNOSTI A SPRÁVANÍ SA NA CESTE, FAJČENÍ, DROGÁCH A ALKOHOLE** besedovali v komunitnom centre Veľká Ida predškoláci a ich rodičia s policajtm.
- **ZAMESTNANCI ETP ABSOLVOVALI ŠKOLENIE BAŤA JUNIOR ACHIEVEMENT** v komunitnom centre vo Veľkej Ide.
- **DEŇ ZEME** - komunitné centrum Rankovce v spolupráci so Základnou školou Herľany zorganizovalo zber odpadkov v obci. Deň sme ukončili spoločnou opekačkou.

MÁJ

- **PRVÚ CENU NADÁCIE ORANGE** v kategórii Sociálna inklúzia získalo ETP.
- **VEDECKÝ DEŇ S UKÁŽKAMI ZAUJÍMAVÝCH EXPERIMENTOV** zažili deti i dospelí v ETC.
- **DEŇ MATIEK** si pripomenuli deti i mamičky vo všetkých našich komunitných centrách i v ETC.
- **METODICKÝ DEŇ O INOVATÍVNYCH EDUKAČNÝCH POSTUPOCH** v Podsadku predstavil aplikáciu metódy Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania a vzdelávacej metódy Krížom-krážom v prostredí formálneho vzdelávania.
- **ŠKOLILI SA ASISTENTI ETP**, ktorí denne pomáhajú v školských kluboch a pri vzdelávacích aktivitách komunitného centra.
- **BÁBKOVÉ DIVADLO V KOŠICIACH** navštívili deti z Rankoviec. Predstavenie Tri prasiatka sa im páčilo.
- **HOSTIA ZO ŠVAJČIARSKA, STREDNEJ A VÝCHODNEJ EURÓPY** navštívili aj Rankovce, kde sa oboznámili s výsledkami nášho projektu Komunita na ceste k prosperite a so svojpomocnou výstavbou.
- **CIRKUS, KTORÝ HOŠŤOVAL V KOŠICIACH**, navštívili malí prváci zo školských klubov v Rankovciach a týždeň predtým mentorované deti.
- **AKO TESTOVAŤ NA ZÁVER** sa učia študentky, ktoré spolupracujú na našom kontrolovanom experimentálnom výskume.

- **VÝLET DO KOŠÍC** sme zorganizovali pre klientov z ETC Humenné.
- **VÝLET NA BREKOVSKÝ HRAD A FILMOVÝ FESTIVAL** pod holým nebom sa klientom z ETC veľmi páčil.
- **PRAXUJE U NÁS ZAHRANIČNÁ ŠTUDENTKA** a oceňuje prácu ETP.

JÚN

- **ZBIERAJÚ SA VÝSTUPNÉ ÚDAJE** od žiakov v školských kluboch pre kontrolovaný experimentálny výskum, ktorý realizuje tím z Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity.
- **MDD MALÝM KLIENTOM Z ETC** priniesol vychádzku do mesta na vystúpenia pre deti a zmrzlinu.
- **MDD V KOMUNITNÝCH CENTRÁCH** znamenal zábavu, pobyt v prírode, opekačky, športové zápojenia.
- **VÝLETY** na príťažlivé miesta pripravili pre deti za dobrú prácu počas celého školského roka všetky komunitné centrá.
- **NÁVŠTEVA ZOO** potešila deti zo školského klubu vo Veľkej Ide.
- **DETSKOU ŽELEZNICOU** sa previezli a prezreli si Košice malí Rankovčania.
- **NÁVŠTEVA ÚČASTNÍKOV AKADEMIE SOCIÁLNEJ DEMOKRACIE** v Rankovciach.
- **PRO BONO MARATÓN** organizovaný Nadáciou Pontis a spolupráca s Istropolitana Ogilvy nám vnukol úžasnú myšlienku – online mentoring.
- **FREKVENTANTI ZDRAVOTNEJ VÝCHOVY A FINANČNÉHO VZDELÁVANIA** v komunitných centrách absolvujú testy.
- **SIRÉNAMI A MAJÁKMI** slávnostne ukončili školský rok v školských kluboch FIE a Krížomkrážom v Starej Ľubovni-Podsadku. Medzi deti

prišli Ľubovnianski hasiči.

- **DVOJDŇOVÉ STRETNUTIE MENTOROV** sa uskutočnilo v Košickej Belej.

KALENDÁR

JÚL

- **PRIPRAVUJEME TÁBOR 2016 SCHOPNÉ DETI.** Venovali sme mu hodiny práce, telefonátov, porady, konzultácie...
- **EID AL FITR – OSLAVA KONCA RAMADÁNU** sa uskutočnila v ETC.
- **JA ZÁKLADY PODNIKANIA** bol päťdňový kurz v spolupráci s Junior Achievement, ktorým vo Veľkej Ide prešlo dvanásť detí. Odmenou bol certifikát a spoločná opekačka.
- **VÝLET DO KOŠÍC** sme zorganizovali pre klientov z ETC Humenné.
- **VYHLIADKOVÚ PLAVBU PO ZEMPLÍNSKEJ ŠÍRAVE** si užili klienti ETC.

AUGUST

- **TÁBOR 2016 SCHOPNÉ DETI** alebo **LETNÁ AKADEMIA BEZ PREDISUDKOV** priniesol päť dní, bohatých na zábavu, poučenie, šport a nové kamarátstva.
- **NA TÁBORE ČHAVORENGE V ČECHÁCH S IDOU KELAROVOU** a spevákmi zboru sa stretli aj Patrik Turták a Tomáš Hada z Rankoviec.
- **1. MIESTO VO FOTOSÚŤAŽI MENŠINY NA SLOVENSKU V OBRAZOCH** získali mentorované deti z Veľkej Idy.
- **PHOTOVOICE ŠTÚDIA V RÓMSKEJ OSADE** v Podsadku.
- **NA ZMRZLINU** si vyšli klienti z ETC
- **ZAMESTNANCÍ ABSOLVOVALI SEMINÁR MOJA PRVÁ ŠKOLA.**
- **OLYMPIJSKÉ HRY - RIO - RANKOVCE 2016** dali príležitosť deťom z komunitného centra v Rankovciach, aby ukázali svojho športového a férového ducha, ako sa to dialo na skutočnej, práve prebiehajúcej olympiáde.
- **POHYBOVÝ WORKSHOP** s tromi dobrovoľníkmi z Prahy trval vo Veľkej Ide osem dní.

SEPTEMBER

- **TROJROČNÉ DETI NASTÚPILI NA PREDŠKOLSKÚ PRÍPRAVU** už tretí raz od roku 2014. V Rankovciach ich je osem a vo Veľkej Ide dve trojročné deti. Spolu navštevuje naše predškolské kluby 67 detí vo veku od troch do šiestich rokov, z toho v Rankovciach 29, v Podsadku 18 a vo Veľkej Ide 20.
- **KARNEVAL** pred začiatkom školského roka usporiadali v Rankovciach. V komunitnom centre sa zabávalo 85 detí.
- **ŠKOLSKÝ KLUB FIE** sme znovu otvorili v Rankovciach, Starej Ľubovni - Podsadku a Veľkej Ide.
- **DO ZMIEŠANEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY V MESTE** prestúpilo prvých šesť detí z osady Podsadek.
- **DO 1.TRIEDY A NIE DO NULTÉHO ROČNÍKA** nastúpili tri deti z predškolskej prípravy v komunitnom centre Veľká Ida.
- **KLUBY RODIČOV ROZBEHLI PRÍŤAŽLIVÚ PRÁCU.** Stretávajú sa raz do týždňa vo všetkých komunitných centrách pod vedením invenčnej a medzi rodičmi obľúbenej Boženy Tokárovej.
- **MÁME DVE NOVÉ STREDOŠKOLÁČKY** z Veľkej Idy v maturitnom odbore .
- **DVE STREDOŠKOLÁČKY Z RANKOVIEC** sú už tretiačky v maturitnom odbore a tretiak v maturitnom odbore je aj študent z Veľkej Idy.
- **SVIATOK OBETE EID AL ADHA** si pripomenuli klienti v ETC.

- **NA RYBAČKU NA BRESTOVSKÉ JAZERÁ** sa trikrát vybrali klienti z ETC.
- **ŽENY HÁČKUJÚ PRESTIERANIE** na krúžku OZ Minorita, ktorý v komunitnom centre v Rankovciach vedie Lucia Sámeľová.
- **REFRESH FIE** v Herľanoch pre lektorov Feuersteinových klubov.
- **LOKÁLNI MENTORI A PRACOVNÍCI KOMUNITNÝCH CENTIER** sa stretli už druhýkrát.

OKTÓBER

- **ONLINE MENTORING SCHOPNÉ DETI ŠTARTUJE.** Na stránke www.schopnedeti.sk a na Facebooku sa objavujú prvé videopríhovory osobností, ktoré podporujú dobrú myšlienku. Behom prvého mesiaca sa prihlásilo 24 záujemcov o mentorovanie na dialku schopných detí z rómskych osád.
- **DO VÝTVARNEJ SÚŤAŽE VYČISTÍM SI OKOLIE, CHCEM ŽIŤ V ČISTEJ OBCI** sa zapojili deti z Rankoviec a celý mesiac tvorili súťažné práce. Piatak Lukáš Hada získal 3. miesto.
- **VYŠIEL PRVÝ BLOG V SME⁴⁸** ako dôsledok spolupráce na Projekte expertného dobrovoľníctva organizovaného LEAF. Blogy vychádzali do konca roka⁴⁹ a mali vysokú čítanosť.
- **MEMORANDUM S MESTOM KOŠICE** o pomoci sociálne znevýhodneným obyvateľom mesta Košice je podpísané.
- **PODPORA A "REŠTART" PRI PRÁCI S DEŤMI Z MARGINALIZOVANÝCH KOMUNIT** – tak sme nazvali stretnutie ETP tímu so všestrannou Janette Maziniovou–Motlovou, autorkou knihy Cigánka.
- **NA SÚŤAŽI SPEV BEZ HRANÍC** sa zúčastnila aj kapela z komunitného centra vo Veľkej Ide.
- **PRÁCA S HLINOU** vyplnila tri tvorivé dielne v ETC. V spolupráci s občianskym združením Annogallery sa vyrábali svietniky.
- **DIVADELNÝ KRÚŽOK KOMUNITNÉHO CENTRA RANKOVCE** vystupoval na stretnutí dôchodcov v Herľanoch.

- **HALLOWEEN** bol so zábavou a s vyrezávaním tekvic.

SME blog

8 prekvapivých vecí, ktoré som sa naučil v tábore s rómskymi deťmi

8.8.2016

Je našou povinnosťou skutočne spoznať tých, o ktorých sa vedú krčmové reči, ktorých druhí osočujú, aby sme zistili, či máme pravdu, alebo iba predsudky. Či už ide o Rómov, alebo o kohokoľvek ďalšieho.

Minulý týždeň som sa zúčastnil tábora Schopné deti - Letná akadémia bez predsudkov vo Vyšných Ružbachoch, kde som spoznal 48 detí a 10 vedúcich. Deti boli z troch osád: Veľkej Ide, Rankoviec a Starej Ľubovne. Vedúci tábora pracujú ako sociálni pracovníci v komunitných centrách v týchto rómskych osadách. Celý projekt zastrešovala nezisková organizácia ETP Slovensko. Ja som sa tábora zúčastnil ako dobrovoľník a pre deti som pripravil zopár aktivít súvisiacich s médiami.

1. Deti ako ostatné
2. Miluj svojho blížneho ako seba samého.
3. Slovenčina a rómčina ako cudzí jazyk
4. Deti sa bavia a tancujú, ako keby zajtrajšok ani nemal prísť

⁴⁸ <http://bit.ly/2rsTMil>

⁴⁹ <http://bit.ly/2s8Bj6T>; <http://bit.ly/2s8JCjc>; <http://bit.ly/2r86KPE>;

**EMA CHCE BYŤ UČITEĽKOU.
POMÔŽTE JEJ SPLNIŤ SI SEN!**

**VENUJTE SVOJ ČAS SPLNENIU DETSKÝCH
SNOV AKO ONLINE MENTOR NA
WWW.SCHOPNEDETI.SK**

POHNITE S TÝM

NOVEMBER

- **SPOLUPRÁCA S VÝSKUMNÍKMI Z KARLOVEJ UNIVERZITY V PRAHE** sa zavŕšila výskumnou správou Klubu FIE a KK: Vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony.
- **VZDELÁVAME FÉROVO?** – prezentácia na medzinárodnej konferencii organizovanej verejnou ochrankou práv.
- **FIE VO VZDELÁVANÍ ŽIAKOV Z MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT** už tretíkrát na seminári v Bratislave.
- **DEŇ ÚCTY K STARŠÍM** si rankovské deti pripomenuli výrobou darčiekov pre babky a dedkov.
- **OSVIENČIM NAVŠTÍVILI MENTOROVANÉ DETI Z RANKOVIEC.** Nápad na výlet vznikol na Nových horizontoch po čítaní bajky Vojak a kôň. Od týrania zvierat sme sa postupne cez tému ubližovania bezbranným ľuďom prepracovali až k rómskemu holokaustu.
- **TROJDŇOVÝ WORKSHOP NA VÝMENU SKÚSENOSTÍ, ANALÝZU, NÁVRHY A TVORBU ODPORÚČANÍ PRE AKTUALIZÁCIU KONCEPCIE KOMPLEXNÉHO RIEŠENIA SITUÁCIE NA SÍDLISKU LUNÍK IX.**
- **ZÍSKALI SME PRVÉHO SÚKROMNÉHO FIREMNEHO SPONZORA ZO SLOVENSKA.**
- **ETP V PROJEKTE MOOC4EU.**
- **Na FUTBALOVOM TURNAJI** na ZŠ v Koškovciach sa zúčastnili aj deti z ETC.

- **S INTERAKTÍVNymi TABUĽAMI** pracujú v komunitných centrách už aj naši predškoláci.

DECEMBER

- **BILLBOARDY SCHOPNÉ DETI** sú v Bratislave a v Košiciach až do februára 2017
- **EXKURZIU DO STOLÁRSKEJ DIELNE** v Belej nad Cirochou si urobili klienti ETC.
- **NAPÍSALI SME LIST PREMIÉROVI**⁵⁰ a navrhli sme mu, aby sa pri integrácii Rómov inšpiroval našimi skúsenosťami.
- **HOURL OF CODE** zlákal aj deti v našich komunitných centrách, čím sa pridali k miliónom detí na celom svete, ktoré takto oslavujú informatiku.
- **VÝLET DO KOŠÍC** si znovu urobili klienti ETC
- **MIKULÁŠ** zavítal do všetkých komunitných centier.
- **NOVÉ HRAČKY PRE DETI** prišli do všetkých komunitných centier.
- **NA KOŠICKÝCH VIANOCIACH** sme v stánku, ktorý nám prepožičali US Steel, ponúkali okrem prítažlivých vianočných drobností spod rúk našich detí aj informácie o online mentoringu Schopné deti.
- **VIANOČNÝ VEČIEROK** mal tím ETP v Košickej Belej.

⁵⁰ <http://bit.ly/2raz451>

- Akreditované tréningové centrum Inštrumentálneho obohacovania Reuvena Feuersteina pri Pedagogickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe
- Art Active (Rumunsko)
- Brestenská Eva
- Charlie Karlín
- Cirkevný zbor evanjelickej cirkvi augsburského vyznania Rankovce
- Člověk v tísní Slovensko
- Dramatic Adventury Theatre – DAT (Spojené štáty americké)
- Day2 International (Spojené štáty americké)
- Feuersteinov Inštitút (Izrael)
- Habitat for Humanity International
- Hollen, s.r.o.
- Heineken
- Humanitárny program Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní
- Islamská nadácia na Slovensku
- Istropolitana Ogilvy Junior Achievement Slovensko
- Karpatská nadácia
- Katedra psychológie Pedagogickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe
- Konzervatórium Exnárova č. 8, Košice
- LEAF
- Lipčák Andrej
- Little Lane
- Materská škola v Rankovciach
- Mesto Stará Ľubovňa
- Migračný úrad Ministerstvo vnútra SR
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
- Ministerstvo vnútra SR MUS-E Neapol (Taliansko)
- Nadácia Friedricha Eberta na Slovensku
- Nadácia SOCIA
- Nadácia ORANGE
- Nadácia Pontis
- Nadácia U.S. Steel Košice
- Nadácie Velux
- Občianske združenie Equity
- Občianske združenie MIRET
- Občianske združenie Pre lepší život
- Obec Čakov
- Obec Číž
- Obec Drňa
- Obec Hodejov
- Obec Jesenské
- Obec Ostrovany
- Obec Rankovce
- Obec Šimonovce
- Obec Veľká Ida
- Obec Veľký Blh
- Poistovňa Generali
- Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
- Rómsky vzdelávací fond
- Rozvojová banka Rady Európy
- Slovenský Červený kríž
- Sociálny Prešov
- Sons-Croisés (Francúzsko)
- T-Systems Slovakia
- Technická univerzita v Košiciach
- The Mosaic Art&Sound (Veľká Británia)
- UNHCR – Úrad Vysokého komisára pre utečencov na Slovensku
- Únia žien Slovenska
- Union Romani (Španielsko)
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stará Ľubovňa
- Úrad vlády SR, Program švajčiarsko – slovenskej spolupráce
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Veľvyslanectvo USA v SR
- Výkonná agentúra Európskej komisie pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (EACEA)

- Základná škola Herľany
- Základná škola Podsadek
- Základná škola Veľká Ida

VÝKONNÁ RADA

Vladimír IRA, *predseda výkonnej rady*
Thomas GREY, *člen výkonnej rady*
Graham JEFFS, *člen výkonnej rady*

DOZORNÁ RADA

Milena BUKSÁROVÁ, *členka dozornej rady*
Daniela FAJKUSOVÁ, *členka dozornej rady*
Katarína ŠTOFANOVÁ, *členka dozornej rady*

KANCELÁRIA V KOŠICIACH

Slávka MAČÁKOVÁ, *riaditeľka*
Michaela CSALOVÁ, *zástupkyňa riaditeľky*
Lenka ORSÁGOVÁ, *programová riaditeľka do decembra 2016*
Ľudmila STAŠÁKOVÁ, *koordinátorka sociálnej a ekonomickej integrácie*
Eva ZELIZŇÁKOVÁ, *koordinátorka programu Bývanie do júna 2016*
Monika DOĽÁKOVÁ, *administratívna pracovníčka*
Mária GEDEONOVÁ, *supervízorka*
Beáta HYBÁČKOVÁ, *PR manažérka*
Ondrej KOVÁČ, *účtovník*
Peter PELÁK, *koordinátor stavebných prác*
Zuzana RÉVESZOVÁ, *supervízorka školských klubov Krížom-krážom do novembra 2016*
Monika SINUOVÁ, *supervízorka práce s rodičmi od decembra*
Soňa SOLÁKOVÁ, *analytička*
Božena TOKÁROVÁ, *supervízorka práce s rodičmi od septembra*
Lenka CZIKKOVÁ, *projektová koordinátorka, na materskej dovolenke*
Gabriela JACKOVÁ, *analytická pracovníčka, na materskej dovolenke*

KOMUNITNÉ CENTRUM RANKOVCE

Mirón DUDA, *vedúci komunitného centra, mentor, do júla 2016*

MÁRIA MIŠČÍKOVÁ, *vedúca komunitného centra, mentorka, od septembra 2016*

Danka KUBÍNYOVÁ, *špeciálna pedagogička*
Monika BEŇOVÁ, *asistentka vedúcej komunitného centra, mentorka, tútorka*
Marta ŠIŠKOVÁ, *asistentka pri doučovaní a krúžkovej činnosti*
Lucia SAMEĽOVÁ, *lokálna asistentka*
Ľuboslav BEŇO, *mentor, tútor*
Miroslava ČEREVKOVÁ, *mentorka, tútorka*
Alla SMÝKALOVÁ, *spolupráca pri realizácii školských klubov FIE a Krížom-krážom*

KOMUNITNÉ CENTRUM STARÁ ĽUBOVŇA

Peter GOMOLÁK, *vedúci komunitného centra, mentor*
Soňa PAVLOVSKÁ, *špeciálna pedagogička, mentorka*
Lukáš BUŽO, *asistent vedúceho komunitného centra, tútor*
Mária HAVRANOVÁ, *mentorka*
Radoslav MASLÍK, *mentor*
Mária MATISOVÁ, *mentorka*
Slavomír STRAKULA, *mentor*
Magdaléna BAČOVÁ, *tútorka*
Slavomíra GRIBOVÁ, *spolupráca pri realizácii školských klubov FIE a Krížom-krážom*
Anna HRICEŇÁKOVÁ, *učiteľka v školskom klube Krížom-krážom*
Tatiana JARABINSKÁ, *učiteľka v školskom klube Krížom-krážom*
Anna TVRDÁ, *učiteľka v školskom klube Krížom-krážom*

KOMUNITNÉ CENTRUM VEĽKÁ IDA

Lucia LUČAIOVÁ, *vedúca komunitného centra, mentorka*
Vladimíra FORTUNOVÁ, *špeciálna pedagogička, tútorka*
Martin BALOG, *asistent vedúcej komunitného centra, do júna 2016*
Veronika BORŽOVÁ, *asistentka vedúcej komunitného centra, mentorka*
Jozefína JANOVÁ, *lokálna asistentka*
Gabriela VALENTOVIČOVÁ, *lokálna asistentka*
Antoine DeHERTOG, *mentor*

Irena FEDEROVÁ, *mentorka*
 Martina FILICKÁ, *mentorka*
 Gabriela SÁNDOROVÁ, *mentorka*
 Lenka SOPKOVÁ, *mentorka*
 Stela HAJDUČEKOVÁ, *tútorka*
 Monika TIRPÁKOVÁ, *tútorka*
 Terézia BESTERCIOVÁ, *spolupráca pri realizácii školských klubov FIE a Krížom-krážom*
 Jana FEČKOVÁ, *učiteľka v školskom klube Krížom-krážom*
 Natália PILIPČUKOVÁ, *učiteľka v školskom klube FIE, lektorka FIE*

EVAKUAČNÉ TRANZITNÉ CENTRUM HUMENNÉ

Vladimír NESRSTA, *koordinátor*
 Miroslava MIHOKOVÁ, *zástupkyňa koordinátora, na materskej dovolenke*
 Alena KNIEŽOVÁ, *administratívna pracovníčka a učiteľka*
 Alexandra FAJFEROVÁ, *učiteľka v predškolskom klube*
 Matúš FLIMEL, *učiteľ v školskom klube*
 Miriam KNOLL, *učiteľka v školskom klube do augusta 2016*
 Sandra PALENČÁROVÁ, *učiteľka v školskom klube*
 Ingrid MIŠKOVÁ, *učiteľka v školskom klube*
 Katarína GABAJOVÁ, *sociálna pracovníčka*
 Jana HROMADOVÁ, *sociálna pracovníčka*
 Michal KARAS, *sociálny pracovník*
 Dáša LUKAČOVÁ, *sociálna pracovníčka*
 Štefánia MIKOVÁ, *sociálna pracovníčka*
 Michal PARNICA, *sociálny pracovník*
 Zdenka RABATINOVÁ, *sociálna pracovníčka*
 Vladimír SKOUPIL, *sociálny pracovník*
 Jozef ŽIPAJ, *sociálny pracovník*
 Mária GEDEONOVÁ, *psychologička*
 Alena KOSTELNÍKOVÁ, *psychologička*
 Oľga KOSTELNÍKOVÁ, *psychologička*
 Dawood KHWAJA, *lekár*
 Peter POLAKOVSKÝ, *pediater*
 Alica KOLESÁROVÁ, *zdravotná sestra*
 Ján KRAVEC, *zdravotný brat*
 Liban Ahmed ABDI, *tlmočník do februára k*
 Abdilfatah Mussa ABDULAH, *tlmočník*

Ali Mohamed ABDURAHMAN, *tlmočník, do januára*
 Abdi Abdirahman AHMED, *tlmočník*
 Faisal Jeilani MOHAMED, *tlmočník*
 Abdirashid Ali SHIRE, *tlmočník*

ŠTUDENTKY PSYCHOLÓGIE SPOLUPRACUJÚCE NA VÝSKUME

Michaela Antoňáková
 Jana Balaščáková
 Marta Bertová
 Lucia Stahovcová
 Zuzana Šašalová

SPOLUPRACOVNÍCI V OBCIACH ZAPOJENÝCH DO MIKROPŮŽIČKOVÉHO PROGRAMU

Cakov	Karol BARI, <i>starosta obce</i>
Číž	Klára TURISOVÁ, <i>zamestnankyňa obce</i>
Drňa	Miloslava MOLNAROVÁ, <i>zamestnankyňa obce</i>
Hodejov	Magdaléna CSENEOVÁ, <i>matrikárka</i>
Jesenské	Margita HRONCOVÁ, <i>komunitná pracovníčka</i>
	Daniela BODOVÁ, <i>zamestnankyňa obce</i>
Moldava nad Bodvou	Irma HORVÁTHOVÁ
Ostrovany	Cyril REVÁK, <i>starosta</i>
Rankovce	Stanislav HADA, <i>starosta</i>
Rudňany	Danka PUSTULKOVÁ
Spišské Podhradie	Viera GONDOVÁ
Šimonovce	Štefan BALOG, <i>terénny sociálny pracovník</i>
Veľký Blh	Monika SENDREIOVÁ, <i>terénna sociálna pracovníčka</i>

VÝKAZ ZISKOV A STRÁT 2016			
Výnosy	Nepodliehajúce dani	Podliehajúce dani	Spolu
Tržby za poskytnuté služby	0 €	0 €	0 €
Prijaté príspevky od iných organizácií	1 299 464 €	0 €	1 299 464 €
Prijaté príspevky od fyzických osôb	4374 €	0 €	4 374 €
Úroky	11 €	0 €	11 €
Ostatné výnosy	0 €	0 €	0 €
Spolu	1 303 849 €	0 €	1 303 849 €
Náklady			
Spotreba materiálu a energie	66 385 €	0 €	66 385 €
Služby (cestovné)	18 946 €	0 €	18 946 €
Ostatné služby	188 842 €	0 €	188 842 €
Mzdové náklady	801 042 €	0 €	801 042 €
Dane a poplatky	75 €	0 €	75 €
Odpisy	787 €	0 €	787 €
Úroky	0 €	0 €	0 €
Iné ostatné náklady	803 €	0 €	803 €
Náklady na reprezentáciu	0 €	0 €	0 €
Poskytnuté prípevky fyzickým osobám	0 €	0 €	0 €
Spolu	1 076 880 €	0 €	1 076 880 €
Hospodársky výsledok	226 969 €	0 €	226 969 €

SÚVAHA

SÚVAHA 2016	
Aktíva	
Hmotný investičný majetok	18 676 €
Finančný majetok hotovosť	351 €
Finančný majetok bankové účty	530 850 €
Dlhodobé pohľadávky	191 600 €
Krátkodobé pohľadávky, preddavky	719 €
Spolu	742 196 €
Pasíva	
Základné imanie	33 493 €
Výsledok hospodárenia	635 489 €
Krátkodobé rezervy	0 €
Krátkodobé záväzky z obchodného styku	7 091 €
Záväzky voči zamestnancom	36 480 €
Daňové záväzky	4 325 €
Záväzky z dôvodu finančných vzťahov k štátnemu rozpočtu	0 €
Zúčtovanie so sociálnou poisťovňou a zdravotnými poisťovňami	22 829 €
Časové rozlíšenie – výnosy budúcich období	2 290 €
Ostatné fondy	199 €
Spolu	742 196 €
Mikropôžičky poskytnuté klientom v roku 2016	8 050 €
Mikropôžičky splatené v roku 2016	22 459,30 €

GRANTY A PRÍSPEVKY

Granty a príspevky 2016			
Granty	Suma	Ostatné finančné príspevky/zmluvy	Suma
Úrad vlády SR - Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce	33 159,48 €	Príspevky z ÚPSVaR	6 949,78 €
Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov	619 346,89 €	2%	3 478,69 €
Nadácie VELUX	434 676 €	Nadácia Orange	18 021 €
Súkromný sponzor firma Hollen s.r.o.	140 000 €	Nadácia Pontis	1 508,79 €
Ministerstvo vnútra SR - ÚSVRK	6 000 €	Nadácia U.S. Steel Košice	588,06 €
Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru	7 012,55 €	Ľudia ľuďom	2 355 €
Charlie Karlín	5 984,64 €	Príspevky fyzických osôb	1 145,55 €
Karpatská nadácia	13 570,55 €	Príspevky právnických osôb	840 €
Nadácia Friedrich Ebert Stiftung	9 200,64 €		
Celkom	1 303 837,62 €		

11. SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA

SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA

zakladateľom a štatutárnemu orgánu občianskeho združenia ETP Slovensko – centrum pre udržateľný rozvoj

Správa z auditu účtovnej závierky

Názor

Uspokojili sme audit účtovnej závierky občianskeho združenia ETP Slovensko – centrum pre udržateľný rozvoj („Združenie“), ktorá obsahuje závähu k 31. decembru 2016, výkaz ziskov a strát za rok končiaci sa k uvedenému dátumu, a poznámky, ktoré obsahujú siňm významných účtovných zásad a účtovných metód.

Podľa nášho názoru, priložená účtovná závierka poskytuje pravdivý a verný obraz finančnej situácie Združenia k 31. decembru 2016 a výsledku jej hospodárenia za rok končiaci sa k uvedenému dátumu podľa zákona č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“).

Zaklad pre názor

Audit sme vykonali podľa medzinárodných auditorských štandardov (International Standards on Auditing, ISA). Naša zodpovednosť podľa týchto štandardov je uvedená v odseku *Zodpovednosť audítora za audit účtovnej závierky*. Od Združenia sme nezávislí podľa ustanovení zákona č. 423/2015 o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štatutárnom audite“) týkajúcich sa etiky, vrátane Etického kódexu audítora, relevantných pre náš audit účtovnej závierky a splnili sme aj ostatné požiadavky týchto ustanovení týkajúcich sa etiky. Sme presvedčení, že auditorské dôkazy, ktoré sme získali, poskytujú dostatočný a vhodný základ pre náš názor.

Zodpovednosť štatutárneho orgánu za účtovnú závierku

Štatutárny orgán je zodpovedný za zostavenie tejto účtovnej závierky tak, aby poskytovala pravdivý a verný obraz podľa zákona o účtovníctve a za tie interné kontroly, ktoré považuje za potrebné na zostavenie účtovnej závierky, ktorá neobsahuje významné nesprávosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby.

Pri zostavovaní účtovnej závierky je štatutárny orgán zodpovedný za zhodnotenie schopnosti Združenia nepretržite pokračovať vo svojej činnosti, za opísanie skutočností týkajúcich sa nepretržitého pokračovania v činnosti, ak je to potrebné, a za použitie predpokladu nepretržitého pokračovania v činnosti v účtovníctve, ibaže by mal v úmysle Združenie zlikvidovať alebo ukončiť jej činnosť, alebo by nemal inú realistickú možnosť než tak urobiť.

Zodpovednosť audítora za audit účtovnej závierky

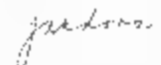
Našou zodpovednosťou je získať primerané uistenie, či účtovná závierka ako celok neobsahuje významné nesprávnosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, a vydať správu audítora, vrátane názoru. Primerané uistenie je ustaviac vysokého stupňa, ale nie je zárukou toho, že audit vykonaný podľa medzinárodných auditorských štandardov vždy odhalí významné nesprávnosti, ak také existujú. Nesprávnosti môžu vzniknúť v dôsledku podvodu alebo chyby a za významné sa považujú vtedy, ak by sa dalo odôvodnene očakávať, že jednotlivá alebo súhrnne by mohli ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov, uskutočnené na základe tejto účtovnej závierky.

V rámci auditu uskutočneného podľa medzinárodných auditorských štandardov, počas celého auditu uplatňujeme odborný úsudok a zachovávame profesionálny skepticizmus. Okrem toho:

- Identifikujeme a posudzujeme riziká významnej nesprávnosti účtovnej závierky, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, navrhujeme a uskutočňujeme auditorské postupy reagujúce na tieto riziká a získavame auditorské dôkazy, ktoré sú dostatočné a vhodné na poskytnutie základu pre náš názor. Riziko zanedbania významnej nesprávnosti v dôsledku podvodu je vyššie ako toto riziko v dôsledku chyby, pretože podvod môže zahŕňať tajnú dohodu, falšovanie, úmyselné vynechanie, nepravdivé vyhlásenie alebo obídenie internej kontroly.
- Oboznamujeme sa s internými kontrolami relevantnými pre audita, aby sme mohli navrhnúť auditorské postupy vhodné za daných okolností, ale nie za účelom vyjadrenia názoru na efektívnosť interných kontrol Zdrúženia.
- Hodnotíme vhodnosť použitých účtovných zásad a účtovných metód a primeranosť účtovných odhadov a uvedenie s nimi súvisiacich informácií, uskutočnené štatutárnym orgánom.
- Rubíme záver o tom, či štatutárny orgán vhodne v účtovníctve používa predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti a na základe získaných auditorských dôkazov záver o tom, či existuje významná nejistota súvisiaca s udalosťami alebo okolnosťami, ktoré by mohli významne spochybniť schopnosť Zdrúženia nepretržite pokračovať v činnosti. Ak dospějeme k záveru, že významná nejistota existuje, sme povinní upozorniť v našej správe audítora na súvisiace informácie uvedené v účtovnej závierke alebo, ak sú tieto informácie nedostatočné, modifikovať náš názor. Naše závery vychádzajú z auditorských dôkazov získaných do dátumu vydania našej správy audítora. Budúce udalosti alebo okolnosti však môžu spôsobiť, že Zdrúženie prestane pokračovať v nepretržitej činnosti.
- Hodnotíme celkovú prezentáciu, štruktúru a obsah účtovnej závierky vrátane informácií v nej uvedených, ako aj to, či účtovná závierka zachytáva uskutočnené transakcie a udalosti spôsobom, ktorý vedie k ich vernému zobrazeniu.

Košice, Popradská 64, 30. mája 2017

Auditorská spoločnosť
AUDITCON SLOVAKIA s.r.o.
Licencia ÚDVA č. 398

Zodpovedný audítor
Ing. Eva Gazdová
Licencia SKAU č. 628

Online mentoring Schopné deti sa stretol s takým záujmom verejnosti, v aký sme ani nedúfali. Za online mentorov pritiahol skvelých ľudí z rôznych kútov Slovenska i Slovákov zo zahraničia a hneď si vyslúžil veľký mediálny ohlas. To nás ubezpečilo, že verejnosť súhlasí s našim presvedčením, že vzdelanie je najspoľahlivejšia cesta k integrácii. Čím skôr vstúpi do života dieťaťa a čím atraktívnejšie formy uplatní, tým väčší osoh prinesie.